

Economisch-Statistische Berichten

Wat het Rijk in 1954 neemt en geeft

★

Drs J. Broekhuizen en Dr J. Pen
Het raadsel van de betalingsbalans

★

Drs G. Greidanus
De Nederlandse varkensmarkt

★

L. J. M. van den Berk
De nieuwe economische koers in
Oost-Duitsland

★

C. Vermey
Scheepsbouw en scheepsprijzen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1894

WOENSDAG 16 SEPTEMBER 1953

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

vacatures

Landelijke organisatie op het gebied van de agrarische industrie zoekt voor haar te 's-Gravenhage gevestigd secretariaat:

Medewerker,

die in het bijzonder met het verrichten van economische en handelspolitieke documentatiewerkzaamheden zal worden belast. Een econ. drs. of landbouwk. ir. geniet de voorkeur.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen onder no. ESB 38-1, Bureau van dit Blad, Postbus 42, Schiedam.

Uitvoering van bouw- en betonwerken onder toepassing van alle moderne bouwmethoden

VRAAGT BROCHURE WERNINK's WERKEN No. 35

**N.V. WERNINK's BETONMAATSCHAPPIJ
LEIDEN**

Directie: P. A. WERNINK Jr en Ir J. J. G. VAN HOEK

R. MEES & ZONEN

A° 1720.

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

America-Fund

Vermogen thans circa f. 2.000.000,-
Prijs der participatiebewijzen circa f. 530,-

Brochure

„Gemeenschappelijke Belegging in Amerikaanse Fondsen” door Dr. H.P.W. van Ravestijn op aanvraag verkrijgbaar bij de beheerders.

Labouchere & Co. N.V. De Twentsche Bank N.V.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Wat het Rijk in 1954 neemt en geeft

Het Ministerie van Financiën heeft wederom een populaire brochure over de Millioenennota, thans onder de titel „Wat de Overheid doet... en wat het U kost”, gepubliceerd. Onderstaande figuur is aan deze brochure ontleend.

Dit is wat het Rijk in 1954 neemt ¹⁾

Totaal 5.517,0

(in millioenen guldens)

Tekort ²⁾ 995,0

Loon- en inkomstenbelasting ³⁾ 1.355,4

Omzetbelasting 984,2

Vennootschapsbelasting 712,2

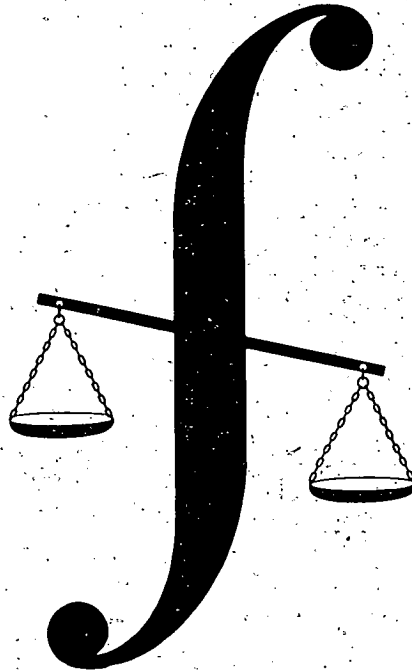
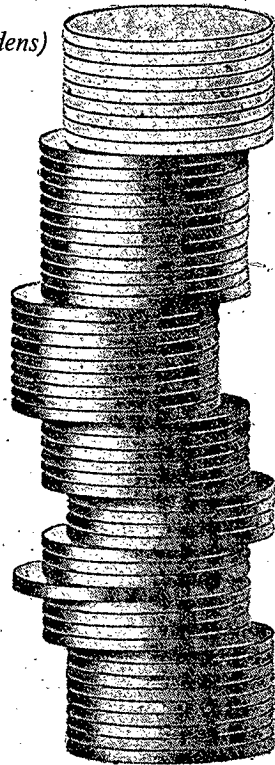
Accijnzen ⁴⁾ 447,8

Invoerrechten 345,3

Vermogensbelasting, successierechten e.d. 151,1

Overige belastingen ⁵⁾ 486,0

Andere inkomsten van het Rijk ⁶⁾ 1.035,0

Dit is wat het Rijk in 1954 geeft

Totaal 6.512,0

(in millioenen guldens)

Defensie 1.500,0

Sociale voorzieningen, emigratie, volksgezondheid en volkshuisvesting ⁷⁾ 1.010,3

Herstel oorlogs- en watersnoodschade 901,9

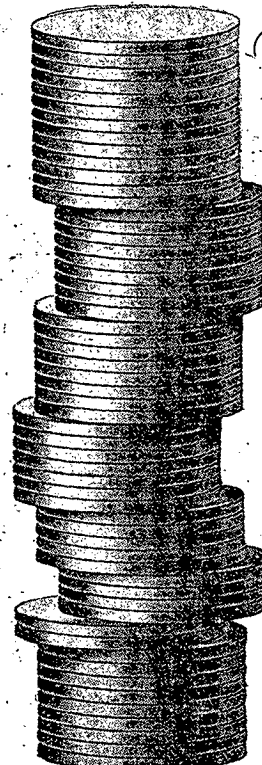
Rente en aflossing Nationale Schuld 805,5

Onderwijs en Cultuur 561,4

Verkeer en Waterstaat ⁸⁾ 454,8

Land- en tuinbouw, veeteelt, visserij ⁹⁾ 221,3

Overige uitgaven ⁶⁾ 1.056,8

¹⁾ De totale opbrengst der belastingen is in feite hoger (en de totale belastingdruk dus ook iets groter) dan men uit bovenstaande cijfers zou opmaken. De gemeenten en de provincies ontvangen namelijk een gedeelte van de opbrengst der rijksbelastingen. Dit gedeelte (in 1954 totaal 665 miljoen) is in de tabel reeds afgetrokken. Daarnaast worden nog enkele belastingen geheven (grond- en personele belasting), waarvan de opbrengst geheel aan de gemeenten en de provincies ten goede komt.

²⁾ De loonbelasting is geraamd op 543,9 mln; en de inkomstenbelasting (na aftrek van voorheffingen) op 811,5 mln.

³⁾ De post „Accijnzen” omvat: Accijns op tabak 293,5 mln; op gedistilleerd 87,8 mln; op suiker 51,8 mln; op bier 14,7 mln.

⁴⁾ Onder „Overige belastingen” zijn begrepen: Vereveningsheffing 250,0 mln; motorrijtuigenbelasting 85,0 mln; dividendbelasting 69,0 mln; registratierecht 0,6 mln; zegelrecht 31,9 mln; commissarissenbelasting 9,5 mln.

⁵⁾ De „Andere inkomsten van het Rijk” omvatten o.a.: renten en aflossingen 325,0 mln; tegenwaardegeldten 170,0 mln; vergoeding voor bewezen diensten en opbrengst verkochte goederen 128,0 mln; baten uit liquidatie vijandelijk vermogen 120,0 mln; winsten van staatsbedrijven 25,9 mln.

⁶⁾ Hieronder zijn de volgende uitgaven begrepen: aanleg en onderhoud landwegen 103,7 mln; aanleg en onderhoud waterwegen 77,4 mln; landaanwinning 79,7 mln; P.T.T., burgerluchtvaart en zeescheepvaart 129,7 mln; verkeers- en vervoersdiensten 40,4 mln.

⁷⁾ Deze post omvat o.a.: landbouw, tuinbouw, veeteelt 101,3 mln; tekort Landbouw-Egalisatiefonds 100,0 mln; voedselvoorziening 5,7 mln; visserij 1,4 mln.

⁸⁾ Onder de „Overige uitgaven” zijn o.a. begrepen: politie en justitie 220,4 mln; handel en nijverheid 180,9 mln; buitenlandse betrekkingen 91,5 mln; overzeese rijksdelen 37,7 mln; diensten van algemene aard 270,4 mln.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Wat het Rijk in 1954 neemt en geeft	719	Eén jaar Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal	736
Het raadsel van de betalingsbalans, door Drs J. Broekhuizen en Dr J. Pen	721	Mededelingen voor economen	738
De situatie op de Nederlandse varkensmarkt sinds het einde van de oorlog, door Drs G. Greidanus	724	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ..	738
De nieuwe economische koers in Oost-Duitsland, door L. J. M. van den Berk	727	Statistiek:	
Scheepsbouw en scheepsprizen, door C. Vermey	730	Indexcijfers van bruto-lonen en salarissen van mannelijke arbeidskrachten in Nederland ..	739
Aantekeningen:		Wisselkoersen	739
De Millioenennota 1954	732		

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs J. BROEKHUIZEN en Dr J. PEN, Het raadsel van de betalingsbalans.

Nederland heeft sinds begin 1951 een voor voorraadmutaties gecorrigeerd betalingsbalansoverschot, dat in 1952 en 1953 relatief aanzienlijke vormen aannam: tenminste 5 pCt van het nationale inkomen. Gelet op het verband tussen monetair evenwicht en betalingsbalans-evenwicht betekent dit, dat er sinds enkele jaren een deflatie in Nederland aan de gang is van dienovereenkomstige omvang. De deflatie heeft, niet geleid tot een afbrokkeling van de productie en de werkgelegenheid. Medio 1953 lagen productie en werkgelegenheid in Nederland op een niveau als sinds mensenheugenis niet werd bereikt. Schrijvers zoeken nu naar een verklaring voor de combinatie: een betalingsbalansoverschot en daarmee samenhangende monetaire contractie aan de ene kant, hoge productie en volledige werkgelegenheid aan de andere kant. Een monetaire contractie behoeft niet in de productie door te werken zolang de verminderde vraag wordt opgevangen door toenemende voorraden eindproducten. In beperkte mate geeft de Nederlandse economie iets dergelijks te zien, doch niet voldoende om het bovengenoemde verschijnsel te verklaren. De volledige verklaring is: de bestedingsvermindering heeft een remmende invloed uitgeoefend op de nationale productie; de stimulans van de uitvoer bleek echter sterker te zijn dan deze rem.

Drs G. GREIDANUS, De situatie op de Nederlandse varkensmarkt sinds het einde van de oorlog.

De cyclische bewegingen in de productie en prijzen van varkens worden veroorzaakt door uitbreiding en inkrimping van de varkensstapel als een reactie op de prijs, terwijl de vraag vrijwel constant blijft. De Nederlandse Regering heeft na de oorlog een overeenkomst aangegaan met de Britse Regering tot levering van bacon. De prijsvorming van de vette varkens zal worden beïnvloed door de baconprijzen, die met Engeland worden gecontracteerd. De recente ervaring leert, dat het bestaan van het baconcontract met Engeland het cyclische prijsverloop van varkens niet doet verdwijnen. Voor baconvarkens heeft de Regering een garantieprijs vastgesteld. Teneinde het aanbod van baconvarkens in geregelde banen te leiden heeft de Overheid het Bedrijfschap voor Vee en Vlees gemachtigd bij de uitbetaling van de baconprijs iets beneden resp. iets boven de garantieprijs te gaan.

L. J. M. VAN DEN BERK, De nieuwe economische koers in Oost-Duitsland.

De Oostduitse Regering streeft er naar het levenspeil der bevolking snel op te voeren en wel in hoofdzaak door het verlangzamen van het ontwikkelingstempo der zware industrie en de versnelde uitbreiding van die takken van nijverheid, welke voor een betere verzorging van de bevolking met artikelen voor dagelijks gebruik van belang zijn. De handelsbetrekkingen met de Sovjet-Unie zijn voor Oost-Duitsland van essentieel belang, vooral voor de levensmiddelenpositie. Schrijver vraagt zich af, of de Sovjet-Unie in staat zal zijn haar zeer hoog aandeel in de Oostduitse import onverzwakt te handhaven. De Sovjet-Unie is dit jaar niet in staat gebleken aan al haar leve-

ningsverplichtingen te voldoen. Voorts heerst in de staten van het Oostelijk blok een ernstig tekort aan levensmiddelen. Om deze redenen zal de Oostduitse Regering, wil ze haar plannen verwezenlijken, in sterkere mate dan voorheen aangewezen zijn op leveranties uit het Westen. Schrijver acht daarom nieuwe handelsmogelijkheden aanwezig voor het Westen. Deze moeten echter voorzichtig worden beoordeeld.

C. VERMEY, Scheepsbouw en scheepsrijzen.

De weinig bevredigende situatie, zowel op de algemene als op de tankvrachtenmarkt, gevoegd bij de zeer hoge bouwrijzen maken de geringe geneigdheid der reders om nieuwe verplichtingen aan te gaan, welke draagwijdte in feite onberekenbaar is, volkomen verklaarbaar. De grote werven beschikken over een behoorlijk gevulde orderportefeuille. Het risico van annulering van reeds verstrekte opdrachten lijkt, wat de Nederlandse scheepsbouw betreft, niet groot daar het hier voor een niet onbelangrijk percentage opdrachten geldt van lijnrederijen en voor de bouw van tankschepen, waarvoor reeds voor een reeks van jaren timecharters zijn afgesloten. Schrijver acht enige reserve ten aanzien van de toekomstige gang van zaken niet misplaatst. De zgn. aan- en verkoopmarkt toonde eenzelfde tendentie als de algemene vrachtenmarkt, nl. bevredigende activiteit in het eerste kwartaal van 1953 en vervolgens afnemende bedrijvigheid.

SOMMAIRE

Drs J. BROEKHUIZEN et Dr J. PEN, L'énigme de la balance des paiements.

Les auteurs donnent une explication du fait que la Hollande a une balance des paiements en excédent et en conséquence connaît une contraction monétaire, tandis que la production est haute avec plein emploi.

Drs G. GREIDANUS, La situation sur le marché néerlandais des cochons, depuis la fin de guerre.

L'auteur étudie les causes des mouvements cycliques dans la production et les prix des cochons et le développement de la production et des prix dans l'après-guerre. En outre il voit les mesures prises par le gouvernement en considération des prix des jambons.

L. J. M. VAN DEN BERK, Le nouveau rythme économique en Allemagne orientale.

L'auteur traite du plan du gouvernement de l'Allemagne de l'Est, en vue d'améliorer rapidement le niveau de vie de la population. Afin de réaliser ce but, le gouvernement de l'Allemagne orientale sera plus attentif qu'auparavant aux livraisons venant de l'Ouest.

C. VERMEY, La construction navale et ses prix.

L'auteur étudie le développement de la construction navale et de ses prix, après la guerre. En outre, il soumet le récent développement à une considération à longue échéance.

Het raadsel van de betalingsbalans

Het is de laatste jaren in zwang gekomen om opvallende wijzigingen in de economische positie van een land als miraculeus te bestempelen. Daarbij heeft men meestal niet zozeer het oog op het onverklaarbare dan wel op het verrassende van de zaak. Echter ook indien men alleen dan van raadsels en mirakels zou willen spreken, wanneer het niet aanstonds gelukt de verschijnselen oorzakelijk te verklaren, stelt de Nederlandse betalingsbalans thans de beschouwer enigermate voor een raadsel.

Op het eerste gezicht lijkt het anders. Onze betalingsbalans vertoonde in de afgelopen jaren een spectaculaire ontwikkeling. In de korte tijd van vijf jaren hebben tekorten in de orde van grootte van anderhalf miljard plaats gemaakt voor overschotten van ongeveer dezelfde omvang. De oorzaken hiervan liggen voor de hand: het uitbannen van de binnenlandse inflatie en de sterke ontwikkeling van onze export. De exportontwikkeling is ongewoon krachtig geweest — van 1948 tot 1950 deden zich zelfs jaarlijkse stijgingen van het exportvolume voor met de helft en met een derde — maar ook hiervan zijn de oorzaken weer aanstonds aan te geven. Men moet daartoe letten op de achterstand, welke ons land na de oorlog aanvankelijk in de wereldhandel had en op het feit dat de Nederlandse exporteur in de rug gesteund werd door een niet ongunstig loon- en prijsniveau. De prestatie, welke het Nederlandse bedrijfsleven ten aanzien van de uitvoer heeft geleverd is opvallend, maar een raadsel ligt hier niet.

Men kan echter het betalingsbalansoverschot niet begrijpen door alleen op de toeneming van de uitvoer te wijzen. Er is iets geheimzinnigers aan de hand. Dit blijkt, wanneer men het betalingsbalansoverschot beziet vanuit het gezichtspunt ener monetaire formule, die bekend werd doordat de President van De Nederlandsche Bank er — men mag het zo wel stellen — de spil zijner jaarverslagen van heeft gemaakt. Deze formule luidt: evenwicht in de betalingsbalans betekent en vooronderstelt binnenlands monetair evenwicht. Anders gezegd: een betalingsbalanstekort impliceert een inflatoire situatie, een betalingsbalansoverschot impliceert een deflatoire situatie. Men kan deze stelling, zoals Tinbergen¹⁾ doet, met enkele simpele balansvergelijkingen bewijzen; men kan haar ook aannemelijk maken door in het licht te stellen, dat een invoersurplus alleen door de binnenlandse markt kan worden geabsorbeerd indien op deze markt meer wordt uitgegeven dan in de binnenlandse productie wordt verdiend. Bij gelijkheid van in- en uitvoer is het verdiende inkomen immers juist voldoende om de productie te kopen. Op het nadere bewijs behoeft hier niet te worden ingegaan. Slechts zij erop gewezen dat er factoren zijn, die de samenhang van monetair evenwicht en betalingsbalansevenwicht doorkruisen; zij zijn voor het ogenblik niet van belang, met één uitzondering: de voorraadvorming. Stel dat een land in een bepaalde periode speculatieve goederenvorraden vormt. In een open economie zullen deze voorraden een hoge invoerquote hebben. De voorraadvorming trekt dan de betalingsbalans scheef, zonder dat daarmee een binnenlandse monetaire verstoring gepaard behoeft te gaan. Dit kan misschien het best zo worden begrepen, dat men de voorraadvorming ziet als een eenvoudige omzetting van een deviezenvoorraad in een geïmporteerde goederenvoor-

raad. Deze complicatie brengt mee, dat men bij het onderhavige vraagstuk niet het betalingsbalanssaldo tegenover de binnenlandse monetaire positie moet stellen, maar veeleer het betalingsbalanssaldo, nadat het is gecorrigeerd voor het betalingsbalanseffect van voorraadfluctuaties.

Laten wij, aler we het wonderlijke in de situatie trachten aan te wijzen, eerst aangeven hoe het, voor de fluctuaties in de grondstoffenvoorraden gecorrigeerde, betalingsbalanssaldo zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Aangezien omtrent de omvang der grondstoffenvoorraden weinig met zekerheid bekend is, geven de onderstaande getallen slechts ruwe ramingen weer, waarbij een kwart miljard gulden de rekeneenheid is. In 1950 beliep het betalingsbalanstekort (transactiebasis) circa één miljard gulden. De invloed van voorraadvorming moet in dat jaar aanzienlijk zijn geweest; laten wij het, voor deze voorraadvorming gecorrigeerde, tekort op ten hoogste een kwart miljard gulden stellen. In 1951 was de betalingsbalans, ongecorrigeerd, bijna in evenwicht, maar de voorraadvorming was zo aanzienlijk — wellicht ter waarde van één miljard — dat er na correctie een betalingsbalansoverschot was, dat we op een kwart miljard à een half miljard willen ramen. Wanneer de omslag van gecorrigeerd tekort naar gecorrigeerd overschot optrad is niet precies te zeggen; laten wij dit tijdstip op begin 1951 stellen. In 1951 verbeterde de positie snel. Het jaar 1952 gaf een ongecorrigeerd overschot te zien van anderhalf à twee miljard; er vond toen een flinke voorraadintering plaats, waardoor het gecorrigeerde overschot op tenminste één miljard is te stellen. Een dienovereenkomstig gecorrigeerd overschot kan, op jaarbasis, ook voor de eerste helft van 1953 worden aangehouden. De gecorrigeerde saldi geven dus het volgende beeld: het tekort van een kwart miljard gulden in 1950 maakte van lieverlee plaats voor een overschot ter hoogte van één miljard in 1952 en 1953. Deze ontwikkeling is rustiger dan die der ongecorrigeerde saldi, die sterk door de Korea-golf zijn beïnvloed.

Waar schuilt nu het raadsel? Naar onze mening hier: Nederland heeft sinds begin 1951 een voor voorraadmutaties gecorrigeerd betalingsbalansoverschot, dat in 1952 en 1953 relatief aanzienlijke vormen aannam: tenminste 5 pCt van het nationale inkomen. Gelet op het hiervoor aangestipte verband tussen monetair evenwicht en betalingsbalansevenwicht betekent dit, dat er sinds enkele jaren een deflatie in ons land aan de gang is van dienovereenkomstige omvang. Maand in, maand uit, blijven de inkomensbestedingen bij de inkomens ten achter. Dit laatste is op zichzelf gezien niet zo'n vreemd verschijnsel; de geschiedenis heeft wel meer voorbeelden van krasse deflatieprocessen te zien gegeven. Het merkwaardige is echter, dat een jarenlang aanhoudende deflatie naar alle verwachting zou moeten leiden naar een afbrokkeling van de productie en de werkgelegenheid. Men zou een contractie in de reële sfeer verwachten, een binnenlandse recessie, of zelfs een depressie. Ware deze aanwezig, dan zou het betalingsbalansoverschot niets raadselachtigs hebben. Maar er is geen contractie in de reële sfeer. Medio 1953 lagen productie en werkgelegenheid in Nederland op een niveau als sinds mensheugenis niet werd bereikt. De werkloosheid beperkte zich in de afgelopen maanden tot een omvang van 100.000 personen (na seizoencorrectie). Neemt men in aanmerking,

¹⁾ International Economic Cooperation, 1945.

dat hierin ook de werkloosheid in de „zwarte” gebieden is begrepen, dan is het duidelijk dat van conjuncturele werkloosheid thans niet kan worden gesproken. Ziedaar de vreemde combinatie: een betalingsbalansoverschot en daarmee samenhangende monetaire contractie aan de een kant, hoge productie en volledige werkgelegenheid aan de andere kant.

Raadsels zijn er om opgelost te worden. De theorie doet ons een eerste oplossing aan de hand: een monetaire contractie behoeft niet in de productie door te werken zolang, de verminderde vraag wordt opgevangen door toenemende voorraden eindproducten. Geeft de Nederlandse economie iets dergelijks te zien? In beperkte mate wel. Hoewel men, evenals dat met de grondstoffenvorraden het geval is, slechts weinig statistisch gefundeerde kennis heeft omtrent de voorraden eindproducten, is het toch aannemelijk dat deze voorraden sinds 1950 enigszins zijn toegenomen. Ook de assortimenten zijn verruimd. Maar een dergelijke toeneming kan toch slechts in geringe mate tot de verklaring van het hier onderzochte verschijnsel bijdragen. Voor zover zij ex post geschiedt, tegen de wil dergenen, die de voorraden houden, kan zij de doorwerking van de deflatie in de productie slechts vertragen, niet tegenhouden. Wij zullen dus moeten omzien naar een andere verklaring.

Deze kan worden gevonden door te letten op de wijze, waarop het totaal der middelen dat onze volkshuishouding ter beschikking staat, wordt besteed. De bronnen dezer middelen zijn de nationale productie en de invoer; de bestedingsrichtingen zijn de consumptie en de kapitaalvorming — tezamen de binnenlandse bestedingen — en de uitvoer. Het blijkt nu, dat de verhouding tussen de binnenlandse besteding en de uitvoer voortdurend ten gunste van de laatste is gewijzigd. Deze voortschrijvende onmiddellijk begrijpelijk voor de eerste na-oorlogsjaren. De binnenlandse bestedingen waren toen hoog als gevolg van de noodzakelijkheid van herstellinvesteringen en van de wenselijkheid om de consumptie niet beneden een onverantwoord niveau te laten dalen. De uitvoer daarentegen was aanvankelijk nog laag; de omvang er van werd in grote mate bepaald door de hoeveelheid goederen, die voor dit doel beschikbaar waren. Daar deze hoeveelheid weer afhankelijk was van de technisch bereikbare productie is een zeer snelle stijging van de uitvoer in deze jaren niet verwonderlijk.

In het patroon dezer bestedingsrichtingen blijkt nu omstreeks 1950/1951 een critiek stadium te zijn ingetreden. Zoals reeds bleek werd toen een gecorrigeerd betalingsbalansevenwicht bereikt. Daarna heeft zich echter de toeneming van de uitvoer nog voortgezet, zij het ook dat deze toeneming vooral in 1952 sterk degressief was. Sinds het begin van 1951 begon zich echter een daling in de binnenlandse bestedingen af te tekenen. De vraag of hier een autonome dan wel geïnduceerde bestedingsvermindering in het spel was kan in dit verband buiten beschouwing worden gelaten. Ook moge hier onbesproken blijven of de uitvoerstijging na 1950 geheel autonoom was dan wel gestimuleerd werd door de deflatoire ontwikkeling in het binnenland; het is duidelijk dat ons kostenniveau hierbij een belangrijke rol speelde, maar ook de hoogte van het kostenniveau is door de deflatie in een voor de concurrentiepositie gunstige zin beïnvloed. Wij gaan op deze samenhangen niet in. We constateren slechts, dat, als men de cijfers van 1952 vergelijkt met die van 1950, het uitvoervolume een stijging vertoont van 27 pCt, en dat anderzijds de consumptie met 2 pCt is gedaald, terwijl de netto-investeringen in

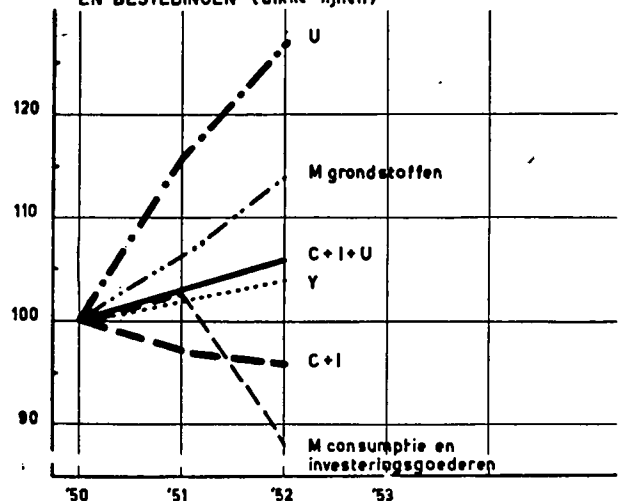
vaste activa zelfs met 16 pCt zijn afgenomen. In deze twee jaren kan men de vermindering van de totale binnenlandse bestedingen — dus inclusief voorraden, maar deze laatste gecorrigeerd voor het invoergeedeelte van de „extra” voorraadmutaties — stellen op ongeveer 4 pCt.

Wat is nu raadsloos het effect van deze twee tegengestelde krachten geweest? In de eerste plaats heeft de bestedingsvermindering een remmende invloed uitgeoefend op de nationale productie. De stimulans van de uitvoerontwikkeling bleek echter sterker te zijn dan deze rem. Het totaal van binnenlandse bestedingen en uitvoer steeg van 1950 tot 1952 dan ook met rond 6 pCt. De resultante van de deflatoire ontwikkeling in het binnenland en de exporttoeneming was een stijging van de nationale productie met ruim 4 pCt. Overeenkomstig deze productie-stijging nam ook de invoer van grondstoffen en half-fabrikaten toe (ook weer gecorrigeerd voor het invoergeedeelte van de voorraadmutaties); geheel in de lijn met de vermindering der binnenlandse bestedingen daalde daarentegen de invoer van consumptie- en investeringsgoederen. Per saldo was de invoer in 1952 met een kleine 10 pCt ten opzichte van 1950 gestegen. Indien men nu de ontwikkeling van de productie (Y), de invoer (M), de consumptie (C), de investeringen (I) en de uitvoer (U), kwantificeert in de balansvergelijking $Y + M = C + I + U$, dan ontstaat het volgende beeld:

	Y	+	M	=	C	+	I	+	U
1950	100		100		100		100		100
1952	104		110		96		96		127
			106				106		

In onderstaande grafiek is een en ander geïllustreerd. Duidelijk ziet men daarin de aanwezigheid van tegengestelde krachten; enerzijds de contractieve tendenties, na 1950 tot uiting komend in de benedenwaartse richting van de lijnen, die de binnenlandse bestedingen en de invoer van consumptie- en investeringsgoederen weergeven, anderzijds de expansieve invloed van de uitvoerstijging. Er blijkt ook uit hoe deze tegengestelde krachten resulteren in de licht stijgende lijn $C + I + U$.

VOLUME-INDICES VAN MIDDELEN (dunne lijnen)
EN BESTEDINGEN (dikke lijnen)

Uit het voorgaande blijkt, in welke richting de oplossing van het aanvankelijke raadsel moet worden gezocht. Men kan stellen, dat inderdaad de exportontwikkeling de sleutel tot deze oplossing biedt. Niet alleen in de meer

plattvloerse zin, dat de toenemende uitvoer het betalingsbalansoverschot in het leven heeft geroepen, maar vooral in deze zin, dat de export zo sterk toenam dat daardoor de deflatoire ontwikkeling, dus de afnemng van de binnenlandse bestedingen, in haar uitwerking op de productie werd gecompenseerd. De sterke deflatie correspondeert met een sterke verschuiving van binnenlandse afzet naar buitenlandse afzet. Zij heeft bij deze verschuiving ongetwijfeld een nuttige functie gehad, omdat men kan aannemen dat zonder deze deflatie de zuigkracht van de binnenlandse markt de exportontwikkeling zou hebben geremd.

De cijfers, die het samenspielen van monetaire contractie en uitvoerexpansie illustreren, zijn in het bovenstaande slechts vervolgd tot en met 1952. Voor het eerste halfjaar van 1953 ontbreken de precieze gegevens nog, maar men mag aannemen dat zij in dezelfde richting wijzen. Zij manifesteren het evenwicht in de productie des te duidelijker, omdat de werkloosheid welke eind 1952 in weerwil van de gestegen productie was opgedoemd, in 1953 weer is teniet gedaan. Het globale evenwicht waarin onze economie medio 1953 verkeerde, biedt een fraai voorbeeld van de wijze, waarop de contractieve invloed ener binnenlandse deflatie kan worden opgevangen door de extra-productie voor de uitvoer.

Het ogenschijnlijke raadsel is hiermede naar onze mening opgelost. Toch blijft er in deze kwestie nog veel stof tot filosoferen. Zo zou men kunnen vragen: wie zijn het, die het voortdurende achterblijven van de bestedingen bij de inkomens bewerkstelligen? Het bedrijfsleven? De gezinnen? De Overheid? De institutionele beleggers? Wie deze overheveling plaats doet vinden, en waar het geld blijft, vormt een hoofdstuk apart, dat hier ongeschreven moge blijven.

Een tweede reeks van vragen, die door het bovenstaande wordt opgeworpen, betreft de oorzakelijke samenhang tussen betalingsbalansoverschot en deflatie. De balansvergelijkingen, welke ter sprake kwamen, geven slechts identiteiten, geen causaliteiten weer. Men mag niet zeggen, dat de deflatie het betalingsbalansoverschot in het leven heeft geroepen, al heeft het daaraan ongetwijfeld meegewerkt. Men mag ook het omgekeerde niet stellen, al hebben ongetwijfeld de zwellende inkomens der exporteurs wel tot de overheveling van transactiekassen naar beleggingskassen bijgedragen. Waar de autonome impulsen in het proces van exportexpansie en monetaire contractie liggen is, alweer, een vraag die in dit verband niet kan worden behandeld. Zij is niettemin zeer belangrijk, want zij heeft te maken met de mate, waarin de huidige situatie stabiel dan wel labiel is; anders gezegd, in hoeverre de deflatoire tendenzen een incidenteel dan wel een structureel karakter hebben. Het moge onjuist en te simpel zijn om te menen, dat de deflatie het betalingsbalansoverschot heeft veroorzaakt, maar het lijkt geen twijfel, dat een plotselinge beëindiging van het achterblijven van de bestedingen bij de inkomens zou leiden tot een plotselinge verdwijning van het betalingsbalanssaldo. Deze eventualiteit zou kunnen leiden tot een verstoring van het huidige evenwicht in de productie, en of zij zich zal voordoen hangt er uiteraard ten zeerste van af, door wie en uit hoofde van welke motieven de voortdurende monetaire contractie geschiedt. Wat deze motieven betreft, het lijkt waarschijnlijk dat de dalende groothandelsprijzen tot een zekere oppotting bij het bedrijfsleven hebben geleid. Ook is de merkbare daling van het investeringsvolume een verklarende factor. Maar een en ander levert geen volledige verklaring van

het oppottingsverschijnsel. Een diepergaande analyse is op dit punt zeker wenselijk.

Ten slotte zij hier nog een punt aangestipt dat in een nadere bespiegeling omtrent de betekenis van de deflatie niet mag ontbreken. In het voorgaande is de vraag beantwoord waarom zich, ondanks de deflatie, toch geen depressieverschijnselen voordoen. Mag men nu ook het omgekeerde stellen, nl. dat de druk, welke de deflatie legt op de binnenlandse bestedingen, voorwaarde is geweest voor het evenwicht in de productie?

Naar onze mening is dit overdreven. Door de zaak aldus te stellen, zou men verwaarlozen dat, indien er van 1950 af geen oppottingen hadden plaats gevonden, de productie wellicht wat sterker ware toegenomen, evenals de arbeidsproductiviteit zich alsdan anders zou hebben ontwikkeld. Het uitblijven van een verdere belangrijke stijging van ons reële nationale inkomen sedert 1950 doet het vermoeden rijzen dat gedurende de afgelopen jaren de productietoename groter had kunnen zijn zonder een overspannen toestand in het leven te roepen. In welke mate dit had kunnen worden gerealiseerd en in welke mate de deflatie daarnaast een nuttige functie heeft uitgeoefend, blijve hier onbesproken.

Gaat men evenwel uit van de situatie zoals deze thans is gegroeid, dan kan men, zoals reeds werd opgemerkt, verwachten dat een plotselinge beëindiging van de oppotting tot een inflatoire verstoring zou leiden. Dit betekent, dat de Nederlandse betalingsbalans bij de huidige stand van de arbeidsproductiviteit niet op korte termijn op het thans behaalde exportniveau sluitend kan worden gemaakt, zonder dat daardoor een overspanning van bepaalde markten voor productiefactoren optreedt. Hoe deze schaarsteverhoudingen precies liggen, op welke punten bottle-necks dreigen, en vooral ook: hoe duurzaam deze situatie is, zou een nadere, gedetailleerde analyse vragen. Maar globaal genomen kan men van de situatie medio 1953 zeggen, dat het overschot op de betalingsbalans past in een totaal economisch evenwicht dat een hoog uitvoerpeil verenigt met een evenwichtige markt voor de binnenlandse productiefactoren. Voor de komende periode zal het praktische probleem vooral liggen bij een zodanig geleidelijke opheffing van de druk op de binnenlandse bestedingen, dat daardoor het genoemde evenwicht niet wordt verstoord.

De situatie op de Nederlandse varkensmarkt sinds het einde van de oorlog

Het karakter van het prijsverloop van varkens.

Naast de algemene conjunctuurgolven, die met name in de tweede helft van de vorige eeuw met een opvallende regelmaat van 7-11 jaar terugkeerden, heeft men in bepaalde sectoren van het economisch leven fluctuaties opgemerkt, die eveneens worden gekenmerkt door een grote mate van periodiciteit. Een markant voorbeeld hiervan vormen de zgn. varkenscycli.

De cyclische bewegingen in de productie en prijzen van varkens worden veroorzaakt door uitbreiding en inkrimping van de varkensstapel als een reactie op de prijs, terwijl de vraag vrijwel constant blijft. Wanneer de prijzen van varkensvlees op een gunstig peil liggen, reageren de boeren hierop door meer zeugen aan te houden en een groter aantal biggen op te fokken, teneinde met een groter aantal varkens van de gunstige prijs te kunnen profiteren. Doordat een groot aantal dieren voor fokdoeleinden wordt gebruikt en er dus nog minder varkens aan de markt worden gebracht, heeft deze eerste reactie van de varkenshouders een nog grotere prijsstijging ten gevolge. Zo gauw echter de biggen van deze zeugen zijn vetgemest, komt er een stroom van varkens op de markt, hetgeen een druk op de prijzen ten gevolge heeft. De prijs wordt des te slechter naarmate er meer varkens worden geleverd. Dit heeft op zijn beurt weer ten gevolge, dat praktisch alle varkenshouders hun veestapel gaan inkrimpen. Is de voorraad varkens, welke als een reactie op de eerste gunstige prijs waren gefokt, volledig afgezet, dan ontstaat er weer een tekort aan aanvoer, hetgeen weer tot een prijsstijging aanleiding geeft. Is deze gunstige prijs een feit geworden, dan reageren de varkenshouders weer met een uitbreiding en begint het gehele proces van voren af aan.

Uit het bovenstaande volgt, dat de duur van een varkenscyclus wordt bepaald door de regeneratiemogelijkheden van de varkensstapel (het aantal fokzeugen) en de lengte van de periode om een varken slachtrijp te maken. De gemiddelde duur bedraagt tegenwoordig 2 à 3 jaar. De cyclus wordt veroorzaakt, doordat de varkenshouders vrijwel allemaal op dezelfde wijze reageren op het rentabiliteitsverloop (bij lage prijzen voor slachtrijpe varkens weinig fokzeugen en bij hoge prijzen veel fokzeugen aanhouden). Het zal ook duidelijk zijn, dat de lengte van de cyclus verandert al naar gelang de varkens op jongere of oudere leeftijd slachtrijp zijn. (Zo bedroeg de lengte in de jaren twintig, toen overwegend zware varkens werden gemest, 3 à 4 jaar).

Het Landbouw-Economisch Instituut heeft enkele jaren geleden in een verdienstelijke nota dit cyclische prijsverloop van varkens (en ook van runderen) voor de jaren na 1923 duidelijk aangetoond¹⁾.

In dit artikel zal het verloop van de prijzen en de productie-omvang sinds 1946 worden nagegaan, terwijl tevens een kort overzicht zal worden gegeven van de wijze, waarop de Overheid de laatste jaren haar prijsbeleid aan de ontwikkeling van de vrije markt heeft aangepast.

Het prijsverloop van varkens en biggen sinds het einde van de oorlog, alsmede de aanvoer van varkens is in de figuur op blz. 725 graphisch uitgebeeld. De drie curves zijn als volgt bepaald. Teneinde het karakter van het prijsverloop en het verloop van de aanvoer duidelijk te onderkennen en te ontdoen van de seizoenschommelingen en toevallige storingen zijn 12-maands voortschrijdende gemiddelden berekend. Hierbij is uitgegaan van de prijzen resp. de aanvoer van zware varkens van de markt te Rotterdam en de prijzen van biggen van de biggenmarkt te Gouda; deze markten kunnen als representatief voor geheel Nederland worden aanvaard. Vervolgens is op dezelfde wijze de trend bepaald van de indexcijfers der groothandelsprijzen. Deelt men de trendlijn van de nominale varkens- en biggenprijzen en die van de nominale varkensaanvoer door de trendlijn der groothandelsindices, dan moet het resultaat de eventueel aanwezige cycli te zien geven. Dat dit inderdaad het geval is, blijkt duidelijk uit de figuur. (De curves zijn getekend op basis April 1951 t/m Maart 1952 = 100).

Rekening houdend met het feit, dat de markt voor vette varkens pas op 6 November 1949 werd vrijgelaten — dit punt wordt in de grafiek aangegeven door de verticale lijn —, wordt het golvend prijsverloop in bovenstaande figuur ook voor de periode na de oorlog op onmiskenbare wijze aangetoond. De prijschommelingen voor de biggen waren sterker dan die voor de varkens hetgeen voor de hand ligt; de prijzen van grondstoffen fluctueren immers steeds heftiger dan die van eindproducten. De fluctuaties in de varkensaanvoer waren precies tegengesteld aan die in de prijzen.

De schommelingen op de vrije markt na 6 November 1949 interesseren ons uiteraard het meest. Terwijl in de eerste maanden van 1951 een dieptepunt in de prijzen werd geconstateerd, trad in de loop van hetzelfde jaar het herstel in, waarna in 1952 een prijstop werd bereikt. In de reeds genoemde nota van het L.-E.I. — samengesteld in de zomer van 1951 — werd ook al als verwachting uitgesproken, dat in 1952 vermoedelijk weer een gunstige periode voor de varkenshouderij zou aanbreken.

Op overeenkomstige wijze kan thans, uitgaande van het prijsverloop in de voorbije jaren, de prijsontwikkeling voor de tijd, die voor ons ligt, met enige waarschijnlijkheid worden geëxtrapoleerd. In de eerste helft van dit jaar zijn de varkensprijzen zeer gedaald. De laatste tijd trekken zij weer iets op, doch dit is een gevolg van de normale seizoenschommeling, welke ieder jaar in de herfst haar hoogste punt bereikt. Zien wij verder af van bijzondere gebeurtenissen, dan is in de eerste maanden van 1954 misschien nog een sterke prijsdaling te verwachten. Zodra het dieptepunt hiervan is bereikt, zal opnieuw een gunstige periode volgen.

Het mag als bekend worden verondersteld, dat de Nederlandse Regering na de oorlog met de Britse Regering een overeenkomst heeft aangegaan tot levering van bacon („long term agreement”). Het spreekt vanzelf, dat de prijsvorming van de vette varkens ook zal worden beïnvloed door de baconprijzen, die met Engeland worden gecontracteerd. De prijzen van vette var-

¹⁾ Landbouw-Economisch Instituut, Nota No 80. Een marktanalytische beoordeling inzake het prijsverloop van varkens, biggen, slachtrunderen, fokkalveren en rogge (samengesteld door Dr E. H. M. Hartmans, Augustus 1951).

Vgl. ook Dr E. H. M. Hartmans, Prijsontwikkeling van de varkens (Maandblad voor de Landbouwvoorlichtingsdienst, December 1952).

kens en baconvarkens zullen ceteris paribus altijd min of meer parallel lopen, omdat — zodra dit niet geschiedt en de prijzen der zware varkens bijv. sterk stijgen — de lichte baconvarkens niet als zodanig zullen worden verkocht, maar ook vet gemest zullen worden; het aanbod van de vette varkens neemt hierdoor toe en zodoende ontstaat er weer een tendentie tot herstel van het evenwicht in de prijsverhouding. De recente ervaring leert, dat het bestaan van het baconcontract met Engeland het cyclische prijsverloop van varkens niet doet verdwijnen. Of dit in de toekomst ook het geval zal zijn is zonder meer niet te zeggen. Het overheidsbeleid op de varkensmarkt, in het bijzonder ten aanzien van baconvarkens, speelt op dit punt ook een belangrijke rol.

Rest ons nog de ontwikkeling van de varkensstapel en de productie van varkensvlees na de oorlog na te gaan. Het cyclische verloop komt in de cijfers betreffende de omvang van de varkensstapel en in het bijzonder in de toeneming van het aantal fokzeugen ook goed tot uitdrukking. De productie van varkensvlees en spek bewoog zich na de oorlog, behalve het laatste jaar, in een steeds stijgende lijn. Ter vergelijking met de toestand vóór de oorlog is ook het gemiddelde van de jaren 1934-'38 opgenomen.

De ontdekking van het bestaan der varkenscycli heeft belangrijke gevolgen. Het wordt nu mogelijk vrij goed gefundeerde marktvoorspellingen te doen. Ook de ondernemers, in casu de varkenshouders, kunnen er veel profijt van trekken, indien zij kennis dragen en rekening houden met het cyclische prijsverloop van hun product.

Omvang van de varkensstapel en productie van varkensvlees en spek

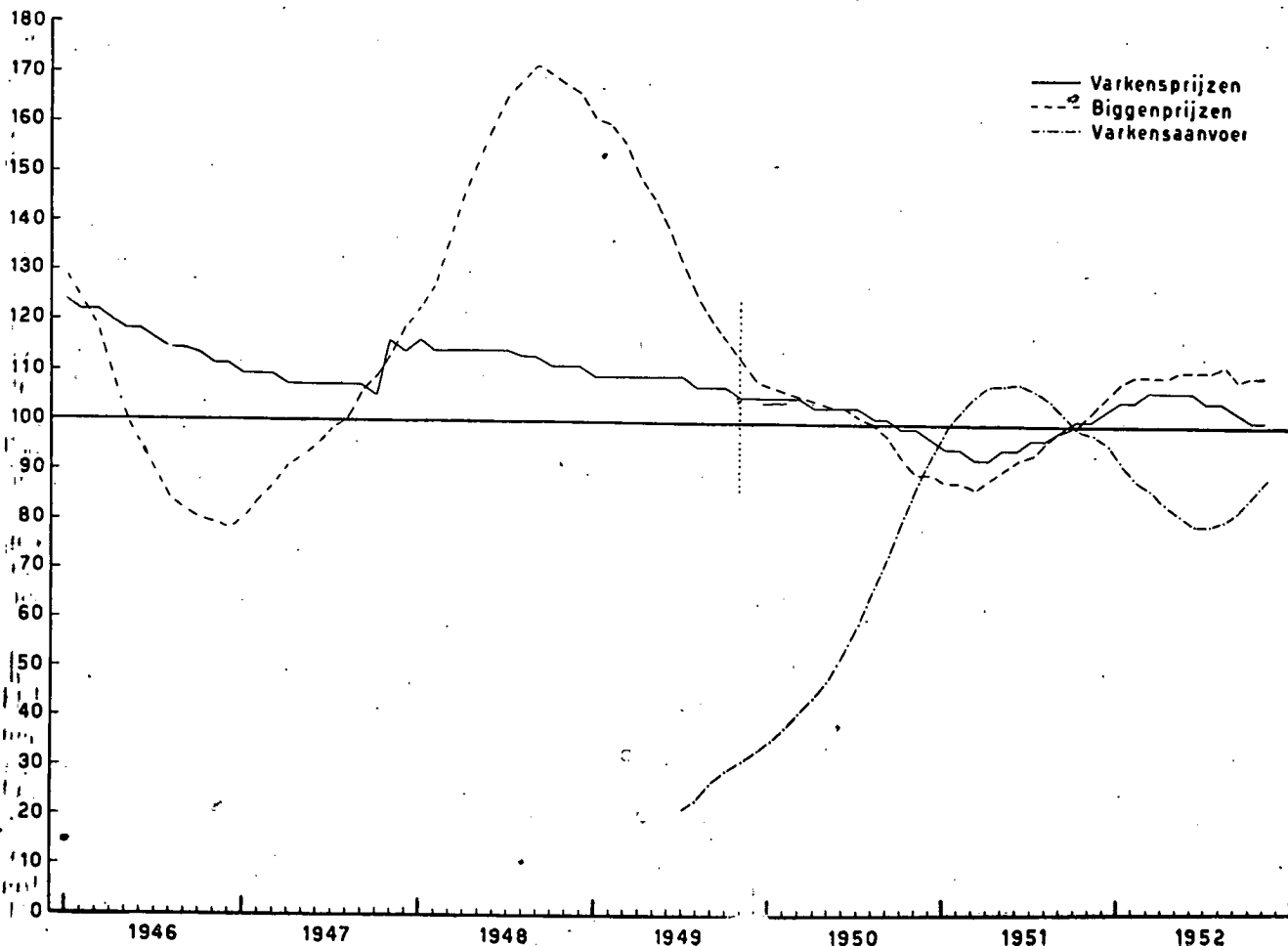
Jaar	Totaal aantal varkens (× 1.000)	Waarvan fokzeugen (× 1.000)	Productie van varkensvlees en spek (in tonnen)
1934-'38 (gem.)	1.645	161	232.974
1946	1.040	216	78.403
1947	857	137	90.751
1948	871	134	97.960
1949	1.298	236	163.690
1950	1.860	277	236.316
1951	1.935	246	265.300
1952	1.843	276	256.100

Het overgrote deel van de boeren is er zich tegenwoordig wel van bewust, dat het boerenbedrijf door zijn verre gaande specialisatie hoge eisen stelt aan hun technische bekwaamheid en economische geschooldheid, teneinde een zo rationeel mogelijke bedrijfsleiding te verzekeren. Zij behoren zich echter ook op de hoogte te stellen van factoren, welke invloed uitoefenen op de prijsvorming van hun producten, immers indien hogere prijzen worden verkregen door het volgen van rationele afzetpraktijken, dan betekent dit evenals bij lagere productiekosten een hogere winst.

Het overheidsbeleid op de varkensmarkt na 1949.

De prijsvorming van varkens is vrij met dien verstande, dat voor baconvarkens een garantieprijs geldt. Het is deze prijsgarantie, die de kern vormt van het prijsbeleid van de Overheid op de varkensmarkt. Het is één van de zgn. strategische punten van de „nieuwe koers” in de landbouwpolitiek, die de Regering in 1949 heeft ingezet.

CYCLUS-INDEXVERLOOP VAN VARKENS EN BIGGEN (APRIL 1951 $\frac{1}{m}$ MAART 1952 = 100)

De varkenshouderij vormt immers naast de melkveehouderij en de kippenhouderij één der inkomensbronnen van het gemengde bedrijf op de zandgronden.

De effectuering van de genoemde prijsgarantie wordt bepaald door de afzetmogelijkheden voor bacon in het kader van het baconcontract met Engeland. In het naoorlogse varkensbeleid heeft dit contract een belangrijke plaats ingenomen. Enkele malen is het voorgekomen, dat ons land de aangegane verplichtingen niet kon nakomen. In 1950 moest volgens het afgesloten contract 25.000 ton bacon worden geleverd; de werkelijke leveringen bedroegen echter slechts 21.000 ton. In 1951 zou 40.000 ton worden geleverd, de werkelijke export heeft echter 35.000 ton bedragen. Beide jaren moesten andere exportmogelijkheden van varkensvlees worden afgeremd om de contractueel verplichte baconexporten naar Engeland zoveel mogelijk doorgang te doen vinden.

Tezelfdertijd had zich een industrie van vleeswaren ontwikkeld, die om meer dan één reden aantrekkelijk was. In de eerste plaats wist deze industrie zich een afzetmarkt in het buitenland te veroveren (uitvoer van ham in blik naar de Verenigde Staten en van „luncheon meat” naar Engeland), die rendabeler was dan de baconexport naar Engeland. Met name de uitvoer naar de Verenigde Staten betekende een welkome versterking van onze deviezenpositie. In 1951 bracht deze export ca 60 miljoen gulden aan dollars op. Daarnaast betekende de opkomst van de vleeswarenindustrie een verruiming van de werkgelegenheid; de productie van vleeswaren is nl. veel arbeidsintensiever dan die van bacon.

Daar de Overheid met het oog op de toekomstige effectuering van de prijsgarantie voor de baconvarkens de Engelse afzetmarkt voor bacon echter niet graag wilde prijsgeven, zag zij zich in 1950 en 1951 toch gedwongen genoemde vleeswarenexport te contingenteren. Ook heeft er tijdelijk een heffing op de uitvoer van vleeswaren gerust. De baten hiervan heeft het Bedrijfschap voor Vee en Vlees in een potje gestort, dat in 1952, toen de markt gedrukt werd door een te groot aanbod van varkens, o.a. besteed is voor de subsidiëring van een exporttransactie van 1.400 ton spek naar Rusland.

Door de toenemende productie van varkensvlees als gevolg van de gunstige prijzen wijzigde zich het aanzien van de varkensmarkt in 1952 geheel. Het aanbod van baconvarkens nam zeer toe, meer dan overeenkwam met onze leveringsverplichtingen jegens Engeland. De normale gang van zaken is, dat de slachterijen de bacon verkopen aan het Vee- en Vleesaankoopbureau (overheidsinstantie), het commerciële orgaan van het Bedrijfschap voor Vee en Vlees. Zij ontvangen voor de bacon dan een prijs, die het hun mogelijk maakt aan de boer de vastgestelde garantiëprijs uit te betalen. De uitvoer van bacon geschiedt door de Regering (de invoer in Engeland is eveneens in regeringshanden) en is over het algemeen verliesgevend. Nederlands onderhandelingspositie is in dit opzicht niet sterk. Denemarken bijv. kan 90 pCt van zijn exportsurplus van bacon naar Engeland uitvoeren, Nederland daarentegen is gebonden aan een beperkte hoeveelheid. De Nederlandse baconleveranties vormen een sluitpost van de Engelse voedselvoorziening, hetgeen met zich brengt, dat ons land geen hoge eisen kan stellen wat betreft de prijs.

Teneinde het aanbod van baconvarkens in geregelde banen te leiden heeft de Overheid haar toevlucht genomen tot verschillende maatregelen. Na aanhoudend aandringen machtigde zij het Bedrijfschap voor Vee en Vlees er toe bij de uitbetaling van de baconprijzen iets beneden

resp. iets boven de garantiëprijs te gaan teneinde op die manier het aanbod te beïnvloeden. In Mei van het vorige jaar werd een prijsuitslag vastgesteld van ten hoogste 5 ct; toen deze niet voldoende bleek om het ruime aanbod te stuiten, werd hij in December verhoogd tot maximaal 10 ct (per kg geslacht gewicht). Dit komt er op neer, dat de boer 10 ct meer en 10 ct minder dan de garantiëprijs voor zijn baconvarkens kan ontvangen. Momenteel ontvangt hij 10 ct minder. De Regering blijft echter de garantiëprijs uitbetalen. Van het voordelige verschil is een apart varkensfonds gevormd, waarvan de middelen vermoedelijk zullen worden aangewend ter ondersteuning van de varkensmarkt. Daarnaast zijn de gewichtsgrenzen, binnen welke baconvarkens worden afgenomen, tot vijfmaal toe gewijzigd, eveneens met het oogmerk het aanbod te beperken. Terwijl het vereiste gewicht de eerste helft van 1952 nog kon liggen tussen 61 en 85 kg (geslacht gewicht), moet het thans liggen tussen 63 en 72 kg. Het gevolg hiervan was o.a., dat de prijzen der overige varkens door het grotere aanbod nog sterker daalden.

Het toenemende aanbod leidde ook tot moeilijkheden voor de vleeswarenindustrie. Bij de productie van hammen in blik komt nl. tegelijk een hoeveelheid vet vrij. De prijs hiervan daalde in 1952 door de ruimere voorziening dermate, dat zij de voorheen zo rendabele hammenexport dreigde onmogelijk te maken. De Overheid heeft hier op een zeer merkwaardige wijze ingegrepen. In Januari van dit jaar kregen de hammenexporteurs het recht naar rato van hun omzet een zekere hoeveelheid vet tegen een lonende prijs uit te laten smelten. Tegelijkertijd werd de margarine-industrie er toe verplicht varkensvet door de margarine te mengen. Deze krijgt het vet afkomstig van de vleeswarenfabrieken tegen een gesubsidieerde prijs toegewezen. Op die manier is voor het vet een goede afzetmogelijkheid gevonden, terwijl de varkensmarkt voor een rigoureuze prijsdaling is beschermd.

Het Bedrijfschap beschikt meer in het algemeen nog over een middel om de vraag naar varkensvlees te stimuleren. De prijsvorming van rund- en schapenvlees is geheel vrij, de invoer is aan een vergunning onderworpen. Door nu met het uitreiken van deze vergunningen vrij karig te zijn, wordt het aanbod van rund- en schapenvlees op de binnenlandse markt beperkt en de prijzen vrij hoog gehouden. Hiervan gaat een gunstige invloed uit op de vraag naar varkensvlees.

De moeilijkheden op de varkensmarkt, die het gevolg zijn van het grote aanbod, zijn nog geenszins overwonnen. Sinds enkele maanden heerst er echter een iets gunstiger stemming. De prijsnoteringen voor de vette varkens zijn weer opgetrokken tot boven het garantiëpeil van de baconvarkens. De garantiëprijs voor de baconvarkens, die herhaaldelijk is herzien in verband met prijsveranderingen van de geïmporteerde voedergranen, bedraagt sinds 18 Mei f 2,34 per kg geslacht gewicht. Zoals vermeld keert het Bedrijfschap hiervan slechts f 2,24 uit.

De toon van de Minister van Landbouw op 4 Juni jl. in de Tweede Kamer ten aanzien van het varkensbeleid was ook gematigd optimistisch. Tijdens een bezoek aan zijn Britse ambtgenoot in Januari slaagde de Minister er niet in een aanvullend baconcontract voor ons land te verkrijgen. Inmiddels is van Engelse zijde echter bericht ontvangen, dat na uitputting van het lopende contract van 35.000 ton (afgesloten voor de periode t/m 31 December 1953) nog 7.500 ton kan worden geleverd.

Indien de komende maanden blijkt, dat het aanbod van baconvarkens terugloopt (hetgeen voor de tijd van het jaar niet abnormaal is), dan zijn de moeilijkheden voorlopig van de baan. Neemt het aanbod daarna evenwel weer toe, dan is het de vraag, of de bestaande overheidsmaatregelen in staat zullen zijn ernstige prijsdalingen te voorkomen. De ontwikkeling op de varkensmarkt wordt door de belanghebbende partijen met spanning tegemoet gezien.

Conclusie.

Nederland is door zijn in- en uitvoer van agrarische producten geheel opgenomen in het internationale handelsverkeer. Hoewel de exportprijzen van bacon naar Engeland periodiek in een handelsovereenkomst worden vastgelegd, leert de praktijk dienaangaande toch, dat deze prijzen wel degelijk onder invloed staan van de vraag- en aanbodsituatie van varkensvlees op de internationale markt. Uit het bovenstaande blijkt verder duidelijk, dat de Nederlandse Overheid met de haar in het kader van de geleide economie ten dienste staande middelen de ontwikkeling van de binnenlandse varkensmarkt niet

AUSTIN

spaart
kilometer na
kilometer geld

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.
140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

naar haar hand weet te zetten, doch slechts probeert zich er zo goed mogelijk bij aan te passen. De Regering kan bijv. door de gewichtsgrenzen voor de afname van baconvarkens, alsmede de prijzen te verlagen, door te manipuleren met de „swing” bij de uitbetaling van de garantiëprijs en door een nieuwe afzetweg te scheppen voor varkensvet een bepaalde ontwikkeling van de markt wel afremmen, zij treedt echter niet marktleidend op.

's-Gravenhage.

G. GREIDANUS.

De nieuwe economische koers in Oost-Duitsland

De Oostduitse Regering heeft sinds half Juni van dit jaar een nieuwe economische koers ingeslagen, welke een diepgaande wijziging van het tot nu gevoerde beleid betekent. In 1951, maar vooral in 1952, had de Oostduitse Regering zich met verdubbelde inspanning toegelegd op de uitbreiding van de zware industrie. Men wilde zich tot elke prijs, wat staal en ijzer in hun verschillende kwaliteiten betreft, van het Westelijke buitenland, inzonderheid West-Duitsland en de landen van het Schuman-Verdrag, onafhankelijk maken. Dit streven achtte de Oostduitse Regering des te meer noodzakelijk, omdat de behoeften toenamen naar gelang de productie van zware machines en complete bedrijfsuitrustingen voor de export naar het Oosten steeg, wat nog klemmender werd toen vooral sinds het begin van het vorig jaar ook militaire factoren een woordje begonnen mee te spreken.

Projecten, die men pas in 1955 wilde verwezenlijken, werden in het vijfjarenplan met twaalf maanden en meer, wat hun uitvoering betreft, vervoegd. Nieuwe ijzer- en staalbedrijven van grote capaciteit verzezen onder andere in Fuerstenberg aan de Oder, nu Stalinstadt, in Calbe aan de Saale en in Doehlen. In 1945 en 1946 gedemonteerde bedrijven, zoals in Brandenburg aan de Havel, werden weer opgebouwd en uitgebreid. Ten gevolge van het te snelle tempo en het tekort aan goede technici kwamen vele foutieve constructies tot stand. Talrijke ovens moesten na enkele maanden in gebruik te zijn geweest weer worden afgebroken en door nieuwe worden vervangen. In andere gevallen konden de ovens niet in gebruik worden genomen, omdat de Oostduitse industrie een bepaald onderdeel niet vervaardigde en het bij gebrek aan deviezen of ten gevolge van de Westelijke embargolijst niet kon worden ingevoerd. Bovendien beschikte men over een veel te smalle grondstoffenbasis, die slechts met behulp van grote staatssubsidies geëxploiteerd kon worden.

Aan de andere kant was cokes uit eigen productie vrijwel niet beschikbaar. Zij moest uit Polen worden ingevoerd en wel tegen een prijs, die het dubbele bedroeg van hetgeen het Ministerie voor het Mijn- en Hoogoven-

wezen van de industrie in staatsregie terugontving. Dit had een nieuwe, sterke belasting van de staatshuishouding ten gevolge. Er werd uiteraard geëxperimenteerd om in deze verhoudingen een wijziging ten gunste te bewerkstelligen. Zo verrees bijvoorbeeld in het plaatsje Lauchhammer een reuzenbedrijf, dat uit bruinkool cokes vervaardigde. Pas nadat men 800 mln mark aan dit project had uitgegeven, kwam men tot de ontdekking, dat de gebruikswaarde van cokes uit bruinkool uiterst gering was. Zo verslond de geforceerde uitbreiding der zware industrie in Oost-Duitsland niet alleen enorme sommen, maar zij leidde tevens tot een dergelijke discrepantie tussen zware en lichte industrie, dat de verzorging der bevolking in het grootste gevaar kwam.

De Oostduitse Regering was niet in staat de zware industrie in versneld tempo tot ontwikkeling te brengen en tegelijkertijd voldoende aandacht aan de uitbreiding van die takken van nijverheid te besteden, die voor de verzorging van de bevolking noodzakelijk waren. Desondanks verleende zij absolute prioriteit bij de bevordering van eerstgenoemde industrie. Dit had ten gevolge, dat het levenspeil zienderogen daalde, dat de meest alledaagse gebruiksartikelen, zoals ritssluitingen, elastiek, punaises, spijkers, in de staatswinkels niet meer te krijgen waren. Ook op de productie van de landbouw oefende de verwaarlozing der lichte industrie haar nadelige invloed uit. Enerzijds ontvingen de boeren geen landbouwwerktuigen, zodat zij hun werk niet aan konden en anderzijds werden zij zo slecht met verbruiksartikelen bevoorrad, dat zij weinig animo hadden zich bovenmatig in te spannen. Zij konden voor hun geld toch niets kopen.

Natuurlijk waren er ook andere factoren, die de Oostduitse Regering noopten het economisch beleid in sterke mate te wijzigen, maar de voornaamste waren toch wel bovengenoemde. De gebeurtenissen in Oost-Duitsland na de zeventiende Juni hebben inmiddels bewezen, dat de Oostduitse Regering de catastrophale fouten van haar economisch beleid, met als doelwit een volkomen autarkie ten opzichte van het Westen, in de gegeven omstandigheden zeer zeker niet te vroeg heeft ingezien. Wij, die deze

gebeurtenissen zelf ter plaatse hebben meegemaakt, kunnen getuigen, dat de Oostduitse Regering zonder de hulp der bezettingstroepen geen gelegenheid meer zou hebben gekregen om een nieuwe koers te kiezen. Zij heeft deze gelegenheid nu wel gekregen en daarom is de vraag gerechtvaardigd, wat zij met de nieuwe economische koers beoogt. Het is niet moeilijk hierop een duidelijk antwoord te geven, omdat zij dit zelf reeds bij herhaling heeft gedaan. Zij streeft er naar het levenspeil der bevolking snel op te voeren en wel in hoofdzaak door het verlangsamen van het ontwikkelingstempo der zware industrie en de versnelde uitbreiding van die takken van nijverheid, welke voor een betere verzorging van de bevolking met artikelen voor dagelijks gebruik van belang zijn. Dit programma is nogal omvangrijk en men kan er geen goed idee van krijgen zonder dat enkele cijfers worden genoemd.

Dit jaar zal de productie der zware industrie niet met 13 pCt, zoals in het vijfjarenplan voorzien, doch slechts met 6 pCt ten opzichte van 1952 worden verhoogd. Dit vormt tezamen met de besparingen op de oorspronkelijk beoogde investeringen een bezuiniging van 3,1 miljard mark. Een bedrag daarvan ter hoogte van 950 miljoen mark wil men gebruiken voor de ontwikkeling van de verbruiks- en de levensmiddelenindustrie, 283 mln mark om de productie van de sterk verwaarloosde ambachtsbedrijven weer op gang te brengen en 670 mln mark om het bouwen van woningen, straten en culturele inrichtingen te bevorderen. Onder laatstgenoemde post vallen zowel kleedlokalen, wasgelegenheden en kinderkribben als recreatiezalen en eetlokalen in de bedrijven. Het restant zit in de in tabel I vermelde extra uitgaven uit het staatsbudget voor 1953, die tezamen nog een bedrag van 2.106.400.000 mark vertegenwoordigen.

TABEL I.

Extra uitgaven uit het staatsbudget voor 1953

	mark
Annulering van loonkortingen	110.000.000
Opnieuw ingevoerde toeslag voor Zondagswerk	30.000.000
Verhoging van de premies in de mijnbouw	8.000.000
Verhoging van de inkomsten der artsen	20.000.000
Verhoging van de steuntarieven	115.000.000
Verhoging van de prestaties der sociale verzekering	58.500.000
Hernieuwde invoering van reducties bij het reizen	46.000.000
Prijsverlagingen	523.900.000
Steun aan de landbouw en teruggekeerde boeren	476.000.000
Belastingverlagingen voor de particuliere nijverheid	600.000.000
Belastingverlagingen voor het ambacht	50.000.000
Credieten aan boeren	17.000.000
Bankcredieten aan particulieren	13.000.000
Credieten der Nationale Bank	24.700.000
Andere credieten	14.300.000
Tezamen	2.106.400.000

Voor 1954 moeten de in het vijfjarenplan voorziene investeringen van staatswege in de metallurgie, de ertsbedrijven en de industrie voor de constructie van zware machines opnieuw met 4 mrd mark worden verlaagd. Dit geld wil men besteden voor vergroting der capaciteit en verhoging der productie in de volgende sectoren van het bedrijfsleven: de industrie voor consumptiegoederen, electriciteit, steenkolen, de uitleenstations van landbouwwerktuigen op het platteland en de landbouwbedrijven in staatsbezit. Die takken van industrie, welke hun investeringen voor het volgend jaar belangrijk besnoeid zagen, moeten voortaan hun productie pogen te verhogen door de beschikbare capaciteit beter te benutten, uitval te verminderen, de productiekosten te verlagen, de productiviteit en de rentabiliteit op te voeren en de uiterste spaarzaamheid te betrachten. Deze eisen zijn op zichzelf niet nieuw. Zij werden reeds jaren lang gesteld, maar het succes was tot nu betrekkelijk gering doordat gebrek aan voldoende vaklieden, aan goed materiaal,

aan stroom, aan voldoende voorraden in de grondstoffen-sector en aan rationele planning, hun vervulling in de weg stonden en staan, terwijl ook het topzware, dikwijls naast elkaar werkende ambtelijk apparaat niet mag worden vergeten. Tegenstrijdige aanwijzingen van ministeriële zijde, het van ambtswege telkens weer ingrijpen in het productieproces waren tot nu aan de orde van de dag, wat in niet geringe mate er toe heeft bijgedragen, dat de genaaste industrie zeer grote verliezen leed en haar productieprogramma niet kon vervullen. De ervaring uit het verleden heeft duidelijk geleerd, dat tussen het stellen van eisen en hun verwezenlijking een weg ligt, die in Oost-Duitsland slechts zelden tot het eindpunt werd gevolgd. Meestal is men onderweg blijven steken.

Desondanks heeft men zich van Oostduitse zijde op het standpunt gesteld, dat bovengenoemde plannen zullen worden verwezenlijkt en op grond daarvan belangrijke extra uitgaven uit de staatskas in het economisch plan opgenomen. Nog in de loop van dit jaar wil men de prijzen van een aantal producten verlagen met een, zoals uit tabel II blijkt, totaal bedrag van 523.900.000 mark, terwijl voor het volgend jaar een prijsverlaging van in totaal 3 tot 4 mrd op het programma staat.

TABEL II.

Prijsverlagingen ten laste van de staatshuishouding

	mark
Suikerhoudende waren, jams, koek en gebak	129.000.000
Vis en visproducten	78.300.000
Langousten in blik	5.000.000
Bijenhoning	2.900.000
Kalfsvlees en varkenskoppen	3.200.000
Koffie	60.000.000
Bouwmaterialen	10.300.000
Vloeibare brandstoffen	24.000.000
Werkschoenen	37.800.000
Tabakswaren	3.400.000
Zeep, schrijfmachines, gloeilampen, kousen	170.000.000
Tezamen	523.900.000

Het door deze prijsverlagingen ontstane extra verbruik der bevolking wil men opvangen door nog in dit jaar voor 5 mrd mark meer goederen ter beschikking te stellen dan in 1952 en dit bedrag in 1954 nogmaals met 4,5 mrd mark te verhogen. Het sterkst wil men de bevoorrading bevorderen van katoenen weefsels, weefsels uit natuur- en kunstzijde, ondergoed, vis en viswaren, margarine en leren schoenen. Wat dit laatste betreft, werden reeds 170.000 paar schoenen uit Hongarije en Tsjechoslowakije ingevoerd, terwijl China voor de margarineproductie 125.000 ton sojabonen en 25.000 ton olie leverde. Wil men deze plannen verwezenlijken, dan heeft de Oostduitse Regering jaarlijks voor 23 mrd mark alleen aan levensmiddelen nodig. Tot nu toe beschikte zij echter slechts over levensmiddelen ter waarde van 13,5 mrd mark, waarvan voor een waarde van 1,5 mrd uit importen stamde.

Het tekort ten opzichte van de plancijfers bedraagt dus momenteel 9,5 mrd mark. Dit tekort wil men nu pogen te dekken door de binnenlandse productie te verhogen en de importen uit het buitenland uit te breiden. Men houdt hierbij rekening met de vrijgave der in de Verenigde Staten geblokkeerde dollarsaldi van Oost-Duitsland en de uitbreiding van de handel tussen Oost- en West-Duitsland tot een gezamenlijk bedrag van 2 mrd mark. De rest moet volgens de Oostduitse premier, Otto Grotewohl, uit andere landen van het Westen, doch voornamelijk uit de staten van het Oostelijk blok komen. Daar hij in dit verband de grootste verwachtingen van de Sovjet-Unie koestert, is het niet van belang ontbloot de handelsbetrekkingen tussen dit land en Oost-

Duitsland aan een nadere beschouwing te onderwerpen ¹⁾.

De Sovjet-Unie dekt hoofdzakelijk de Oostduitse behoeften aan graan. Volgens het handelsverdrag levert zij dit jaar 300.000 ton tarwe, 450.000 ton gerst, 70.000 ton haver, 60.000 ton rogge en 50.000 ton mais. Dit zijn in totaal 930.000 ton. Bovendien komen uit de Sovjet-Unie 30.000 ton boter, 18.500 ton plantaardige oliën, 5.000 ton 'vers vlees, 4.000 ton peulvruchten, 2.000 ton rijst, 400 ton thee en voor een waarde van 10 mln roebel, ongeveer 2,5 mln dollar, aan visconserven, voornamelijk langousten, bokking, brasem en vispastei. Bovendien moet de Sovjet-Unie volgens de bepalingen van het handelsverdrag nog 44.500 ton olie uit katoenpitten leveren, die reeds gedeeltelijk is geraffineerd.

In verband met de uiterst gespannen situatie op de levensmiddelenmarkt in Oost-Duitsland, heeft de Sovjet-Unie zich in Juli jl. nog verplicht naast genoemde hoeveelheden extra op crediet te leveren: 27.000 ton boter, 20.000 ton vlees, 15.000 ton oliehoudende zaden, 11.000 ton plantaardige oliën, 8.500 ton dierlijke vetten en 1.500 ton kaas. Onder dit crediet ter waarde van 58 mln dollar valt ook een post van 7.000 ton katoen. In mark omgerekend, moet de Sovjet-Unie dit jaar aan Oost-Duitsland levensmiddelen leveren ter waarde van 550 mln (handelsverdrag) vermeerderd met een hoeveelheid ter waarde van ongeveer 230 mln (crediet), dus in totaal voor 780 miljoen mark.

Voor de voedselvoorziening van Oost-Duitsland zijn de leveranties uit de Sovjet-Unie alleen belangrijker dan die uit alle andere Staten van het Oostelijk blok tezamen. Deze sturen slechts voor 500 mln mark. Bovendien levert de Sovjet-Unie nog grondstoffen voor de productie van massa-artikelen ter waarde van 580 mln mark. De handelsbetrekkingen met de Sovjet-Unie zijn voor Oost-Duitsland dus van essentieel belang, maar een andere vraag is, of de Sovjet-Unie in staat zal zijn haar zeer hoog aandeel in de Oostduitse import onverzwakt te handhaven, nu reeds dit jaar nog 25 pCt meer levensmiddelen nodig zijn dan oorspronkelijk voorzien en in 1954 zelfs 50 pCt. Er zijn verschillende redenen om aan te nemen, dat dit niet het geval zal zijn, en dit betreft zonder enige twijfel ook andere artikelen dan levensmiddelen.

De Sovjet-Unie is ook dit jaar niet in staat gebleken aan al haar leveringsverplichtingen te voldoen. Zo zou zij bijvoorbeeld gedurende de eerste drie maanden van dit jaar aan Oost-Duitsland 13.000 ton gedeeltelijk geraffineerde olie leveren voor de margarineproductie. Zij stuurde echter slechts 4.000 ton, zodat de Oostduitse Regering zich gedwongen zag ijlings in de Bondsrepubliek 1.100 ton margarine te kopen en met Noorwegen in onderhandelingen te treden over de levering van 1.200 ton. Er zijn meer dergelijke voorbeelden, waarbij nog

buiten beschouwing wordt gelaten, dat over de geleverde kwaliteiten nogal eens wordt geklaagd.

Voorts heerst niet alleen in de Sovjet-Unie, maar ook in de overige staten van het Oostelijk blok een ernstig tekort aan levensmiddelen, hoofdzakelijk boter, vlees en suiker, wanneer men een normale voorziening als grondslag neemt. Dit blijkt wel hieruit, dat de Sovjet-Unie binnen het kader van het handelsverdrag onbetekenende hoeveelheden boter en vlees leverde, alhoewel hieraan in Oost-Duitsland een nijpende behoefte bestond en nog bestaat. Een hoeveelheid van 5.000 ton vlees en 30.000 ton boter is niet groot, vooral niet, wanneer men er rekening mee houdt, dat 70 pCt van het Oostduitse handelsverkeer met de Sovjet-Unie plaatsvindt. Door de credietovereenkomst van Juli jl. werden deze hoeveelheden tot 25.000, resp. 57.000 ton verhoogd. Wat dit voor de voorziening van 18 miljoen Oost-Duitsers betekent; kan men gemakkelijk uitrekenen. Evenmin kan men op noemenswaardige hulp uit de overige landen van het Oostelijk blok rekenen, omdat daar de levensstandaard ten gevolge van de slechte voedselvoorziening nog lager is dan in Oost-Duitsland. Deze verhoudingen vinden hun weerspiegeling in het nieuwe bevoorradingsplan der Oostduitse Regering. Want terwijl zij 170 pCt meer katoenen stoffen op de markt wil aanvoeren, bedraagt deze stijging voor boter en vlees slechts 17, resp. 19 pCt.

Er behoeft daarom geen twijfel over te bestaan, dat de Oostduitse Regering, wil zij haar nieuwe plannen verwezenlijken, in sterkere mate dan voorheen aangewezen zal zijn op leveranties uit het Westen. Hier schuilen nieuwe handelsmogelijkheden, maar men is beslist geen pessimist, wanneer men adviseert deze voorzichtig te beoordelen. Hiervoor bestaan verschillende redenen. De Oostduitse leveringsmogelijkheden van artikelen, die in het Westen een vlot afzetgebied vinden, zijn betrekkelijk gering. Men heeft jarenlang het economisch leven volkomen op het Oosten georiënteerd. Dit leidde tot een verwaarlozing van de markten in het Westen, terwijl de productie van artikelen, die in het Westen werden gevraagd, dikwijls moest worden verwaarloosd, omdat het Oosten absolute voorrang genoot. Dit had ten gevolge, dat verschillende Westelijke handelspartners van Oost-Duitsland zich tot andere leveranciers wendden en bijvoorbeeld Oostduitse schrijfmachines, glaswaren en ceramische artikelen werden verdrongen. Hierin kan nu wel een wijziging ten goede intreden, maar dit zal toch nogal enige tijd duren.

Voorlopig is niet de vraag, wat men aan Oost-Duitsland kan verkopen het belangrijkste, maar wel hoe deze leveranties door de afnemer kunnen worden betaald. Dit laatste probleem blijft het grootste struikelblok. Oost-Duitsland beschikt niet over noemenswaardige deviezen om importen uit het buitenland te betalen en het zal zeker niet bereid zijn deze voor levensmiddelen, schoenen, stoffen enz. uit te geven. Nog pas kort geleden kwam een

¹⁾ Cijfers ontleend aan een geheim rapport, dat door de „Commissie van Vrije Juristen" uit het Oostduitse Ministerie voor de Buitenlandse Handel werd ontvangen.

NK F
N. V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
 voor zwakstroom en sterkstroom
 koperdraad en koperdraadkabel
 kabelgarnituren, vulmassa en olie

transactie over de levering van 150.000 meter stoffen uit België niet tot stand, omdat de Oostduitse Regering hiervoor geen deviezen wilde uitgeven en ook geen aanvaardbare tegenleverantie kon worden aangeboden. Dergelijke voorbeelden uit de praktijk zijn legio. Bij de beoordeling van cijfers, die door Oostduitse instanties wor-

den genoemd, mag nooit uit het oog worden verloren, dat deze geen realiteiten zijn, maar plannen of voorstellen, die steeds sterker ineenschrompelen, naarmate het plan concreet wordt behandeld. Men moet dus voorzichtig zijn.

Berlijn.

L. J. M. VAN DEN BERK.

Scheepsbouw en scheepsrijzen

Een retrospectieve analyse van de gang van zaken in de scheepsbouw en van de trend der scheepsrijzen, d.w.z. de prijzen betaald voor tweedehands tonnage, toont duidelijk aan dat de jaren, welke sedert het einde van de tweede wereldoorlog voorbij gingen, in drie verschillende stadia, elk met eigen kenmerk, kunnen worden verdeeld. Het eerste stond geheel in het teken van de wederopbouw der door oorlogsgeweld gedecimeerde koopvaardijvloot. Tegen het eind van 1949 toen de invloed der eerste recessie zich deed gelden, de vrachten een scherp dalende lijn volgden en de stroom van opdrachten voor nieuw te bouwen schepen stagneerde, leek het alsof een periode van meer normale verhoudingen was aangebroken. Was het tot dusver niet mogelijk tegen vaste prijzen te contracteren en liepen opdrachtgevers derhalve het risico van stijgende lonen en materiaal-prijzen, de traag vloeiende bouwopdrachten waren begin 1950 voor verschillende werven, die de orderportefeuille snel in omvang zagen minderen, aanleiding contracten tegen vaste prijs aan te bieden, d.w.z. de tot dusver op de rederijen afgewentelde risico's zelf te dragen. Men hoopte, dat deze maatregel er toe zou bijdragen opnieuw belangstelling bij reders te wekken en inderdaad werden, dank zij deze stimulans, verscheidene contracten à prix fixe geplaatst.

Deze tweede periode, die dus schijnbaar het einde inluidde van de kunstmatige hausse der achterliggende jaren, werd intussen abrupt onderbroken door de hernieuwde hausse als gevolg van de gebeurtenissen in Korea. De vrachten stegen tot een abnormaal hoog peil, de beschikbare vloot was ten enenmale ontoereikend om in de vraag naar ruimte te voorzien en bouwopdrachten, in het bijzonder voor tankschepen, stroomden wederom binnen. Van vaste prijzen was geen sprake meer zomin als van gegarandeerde opleveringstermijnen. Hogere lonen in Engeland en de welhaast ononderbroken stijging der materiaal-prijzen waren oorzaak dat opnieuw tot de zgn. „sliding scale”-basis moest worden teruggekeerd. Opdrachtgevers moesten wederom genoeg nemen met een basisprijs, die zou worden vermeerderd met het verschil tussen lonen en materiaal-prijzen, geldend respectievelijk op het tijdstip van bestelling en tijdens de duur van de bouw. De praktijk heeft geleerd, dat dit verschil de bouw prijs zeer ten nadele der opdrachtgevers beïnvloedt. Zo deelde de voorzitter der Royal Mail Lines Ltd op de laatste jaarvergadering mede, dat met een prijsvermeerdering van rond 20 pCt moet worden gerekend. Waar in vele gevallen met een zeer lange opleve-

ringstermijn genoeg moest worden genomen, hetgeen de tot 1956 en later gevulde orderportefeuilles der grote werven verklaart, is dit risico in feite niet te overzien en zijn grotere nadelige verschillen zeer wel mogelijk.

De derde periode, waarin wij ons thans bevinden, brak aan toen de vrachten zowel voor het vervoer van droge als vloeibare lading gevoelig daalden. Het aantal nieuwe bouwopdrachten nam snel in aantal af terwijl in enkele gevallen zelfs tot annulering van reeds afgesloten contracten werd overgegaan. De recentelijk door de Engelse Shipbuilding Conference gepubliceerde gegevens met betrekking tot de bij Engelse werven geplaatste bouwopdrachten — mutatis mutandis geldt de zozeer gewijzigde situatie ook voor andere landen — tonen wel heel duidelijk hoe ingrijpend de omstandigheden zijn veranderd.

Erkend moet worden, dat een aanzienlijk percentage der wereldkoopvaardijvloot uit schepen bestaat, welke in een min of meer nabije toekomst moeten worden vervangen, wil de vloot kwalitatief op peil blijven. De vraag rijst echter of, gezien de allerwege zwaar drukkende fiscale heffingen, die zelffinanciering door middel van in te houden winst vrijwel illusoir maken, vervanging op enigszins grote schaal waarmede, zolang de bouwrijzen niet aanmerkelijk dalen, zeer grote bedragen gemoeid zijn, tot de praktische mogelijkheden behoort. Uitlatingen van de directies der grote scheepvaartmaatschappijen — ik denk o.a. aan de categorische mededeling van de voorzitter der Union Castle Line op de kortgeleden gehouden jaarvergadering, dat door zijn maatschappij geen verdere bouwopdrachten zouden worden verstrekt vooraleer de bouwrijzen tot een meer normaal peil zouden zijn gedaald en, om dicht bij huis te blijven, aan de Holland Amerika Lijn die tot dusver nog niet tot bestelling van een nieuw groot passagiersschip is overgegaan, hoezeer hier ook behoefte aan wordt gevoeld — tonen de ernst van dit probleem maar al te duidelijk aan. Voor de scheepsbouw moge het vraagstuk, gezien de bestaande orderportefeuille, nog niet acuut zijn, voor de werven welke outillage in de achterliggende jaren van koortsachtige bedrijvigheid aan de grote behoefte aan tonnage werd aangepast, is het uitblijven van nieuwe opdrachten nochtans een teken aan de wand.

De weinig bevredigende situatie, zowel op de algemene als op de tankvrachtenmarkt, gevoegd bij de zeer hoge bouwrijzen maken de geringe geneigdheid der reders om nieuwe verplichtingen aan te gaan, welke draagwijdte in feite onberekenbaar is, volkomen verklaarbaar. Het

Bij Engelse werven geplaatste bouwopdrachten

Twaalf maanden, eindigend op:	Voor Engelse rekening		pCt	Voor buitenl. rekening		pCt	Totaal	
	Aantal schepen	Bruto reg. tons		Aantal schepen	Bruto reg. tons		Aantal schepen	Bruto reg. tons
30-4-1951	489	2.271.000	70	126	974.000	30	615	3.245.000
30-4-1952	371	1.752.000	64	113	985.000	36	484	2.737.000
30-4-1953	145	690.000	81,7	33	154.000	18,3	178	844.000

volgende, aan „Fairplay” ontleende, overzicht geeft een duidelijk beeld van de stijging der bouwrijzen sedert ultimo 1945. Ter vergelijking zij er op gewezen, dat de bouwrijzen van een dergelijk schip in Augustus 1939 circa £ 145.000 bedroeg!

Standaardtype motorvrachtschip van 9.500 tons

	Bouwprijs in £	Prijs per ton draagvermogen in £
31 December 1945	240.000	25. 50
30 Juni 1946	290.000	30.10.0
31 December 1946	310.000	32.15.0
30 Juni 1947	370.000	39. 0.0
31 December 1947	420.000	44. 5.0
30 Juni 1948	420.000	44. 5.0
31 December 1948	425.000	44.15.0
30 Juni 1949	395.000	41.10.0
31 December 1949	320.000	33.15.0
30 Juni 1950	300.000	31.10.0
31 December 1950	450.000	47.10.0
30 Juni 1951	550.000	58. 0.0
31 December 1951	675.000	71. 0.0
30 Juni 1952	610.000	64. 5.0
31 December 1952	600.000	63. 0.0
30 Juni 1953	600.000	63. 0.0

Het is uiteraard niet mogelijk met enige zekerheid het toekomstig prijsverloop te voorspellen. Is men in de kring van het rederijbedrijf al van mening, dat de top is bereikt, in Engeland eisen de vakbonden een nieuwe loonsverhoging van niet minder dan 15 pCt. Wordt deze eis ingewilligd dan zal de bouwrijzen wederom stijgen. Dit zal o.a. ook het geval zijn, indien de Engelse kolenrijzen mocht stijgen. Immers, moet in dit geval met een verdere verhoging der materiaalrijzen rekening worden gehouden. Deze onzekere factoren maken iedere prognose onmogelijk. Concluderend mag echter worden vastgesteld, dat de grote werven, zowel hier te lande als elders, over een behoorlijk gevulde orderportefeuille beschikken. Voor de nabije toekomst zijn de vooruitzichten, mits niet op groter schaal dan tot dusver tot annulering van contracten wordt overgegaan, derhalve gunstig. Het risico van annulering van reeds verstrekte opdrachten lijkt, wat de Nederlandse scheepsbouw betreft, niet groot daar het hier voor een niet onbelangrijk percentage opdrachten geldt van lijnrederijen en voor de bouw van tankschepen, waarvoor reeds voor een reeks van jaren timecharters zijn afgesloten. Het uitblijven van nieuwe opdrachten baart echter zorg en enige reserve ten aanzien van de toekomstige gang van zaken is dan ook niet misplaatst.

De zgn. aan- en verkoopmarkt toonde eenzelfde tendentie als de algemene vrachtenmarkt, nl. bevredigende activiteit in het eerste kwartaal en vervolgens afnemende bedrijvigheid, die tegen het einde der verslagperiode vrijwel tot volkomen stagnatie leidde. Een even onverwachte als kortstondige opleving werd veroorzaakt door de aankoop voor Griekse rekening van verschillende schepen van het zgn. Liberty-type, aankopen, die klaarblijkelijk veeleer geïnspireerd werden door politieke dan door economische overwegingen. Deze transacties volgden namelijk op een zinspel door President Eisenhower, dat met de mogelijkheid ener uitbreiding van het Koreaans conflict rekening diende te worden gehouden. De aankoop dezer weinig economische schepen tegen oplopende rijzen werd stellig niet gemotiveerd door een gunstiger stemming op de vrachtenmarkt. Nadat door deze kortstondige vraag de prijs van £ 240.000 tot £ 275.000 was gestegen, daalde deze weder tot eerstgenoemd bedrag zodat kopers in enkele maanden tijds met een niet onbelangrijke prijsdaling zijn geconfronteerd. De prijsfluctuaties voor schepen van het Liberty-type waren trouwens gedurende het afgelopen halfjaar vrij aanzienlijk. De hoogste prijs, nl. £ 286.500 werd eind Maart,

(Ingezonden mededeling)

Levensverzekering

Vertrouwelijke adviezen terzake van:

- oudedags- en gezinsverzorging;
- overdracht van bedrijf of praktijk;
- bescherming van het bedrijf tegen de gevolgen van overlijden van een der firmanten

wendt U tot onze vertegenwoordigers of kantoren.

DE NEDERLANDEN

1845

alle verzekeringen

eveneens door Griekse reders, betaald; gemiddeld bedroeg de prijs gedurende en kort na het eerste kwartaal £270/280.000 om, zoals reeds gereleveerd, sedertdien tot £ 240.000 terug te lopen. Onderstaand overzicht van de sedert Juli 1950 voor Liberty-schepen betaalde prijzen illustreren wel heel duidelijk de grote prijschommelingen:

Juli 1950	£ 130.000
Januari 1952	£ 600.000
Juni 1952	£ 325.000
November 1952	£ 220.000
April 1953	£ 280.000
Juni 1953	£ 240.000

De even snelle als scherpe prijsdaling dupeerde ook de Zweedse kopers van het in 1939 gebouwde Engelse motorschip „Rodsley” met een draagvermogen van circa 9.200 tons. Begin 1952 toch kochten zij het schip voor £ 625.000, terwijl bij verkoop naar Noorwegen in April jl. met een opbrengst van slechts £ 290.000 genoeg moest worden genomen! Ook de prijs voor tweedehands tankschepen — met name voor schepen met een draagvermogen van 10/12.000 tons en 20/25 jaren oud is, vergeleken met de in 1952 geldende rijzen, aanzienlijk teruggelopen. Bij enkele in het begin van dit jaar tot stand gekomen transacties bedroeg de daling circa 65 pCt! Minder geprononceerd was daarentegen aanvankelijk de prijsdaling voor schepen met een draagvermogen van 14/15.000 tons. In Juni jl. echter, werd een T-2 tanker voor circa £ 550.000 naar Italië verkocht, hetgeen een daling van circa 55 pCt betekent vergeleken met de begin 1952 geldende rijzen voor dit type tankschepen. Een niet onaanzienlijk aantal oudere schepen werd gedurende het eerste halfjaar voor sloop verkocht. Ook hier liep de prijs echter scherp terug. Werd eind 1952 nog circa £ 12 per bruto register ton betaald, de jongste transacties kwamen op basis van circa £ 6 per bruto register ton tot stand. In feite is de prijs dan ook in zes maanden tijds gehalveerd. Japan daarentegen betaalt nog steeds £ 12 per br. reg. ton mits oplevering in Japan plaatsvindt.

Het behoeft geen betoog dat de bedrijvigheid zowel in de scheepsbouw als wat de aan- en verkoop van schepen betreft, volkomen afhankelijk is van de gang van zaken in het scheepvaartbedrijf. Gezien de weinig gunstige tendentie der vrachtenmarkt, behoeft het dan ook geen verwondering te wekken dat de animo om tot vlootver-

nieuwing, resp. uitbreiding over te gaan gering is en dat de prijzen voor tweedehands schepen aanzienlijk zijn teruggegaan. Maar ook hier behoort — Korea heeft dit eens te meer bewezen — een even onverwachte als ingrijpende wijziging van het beeld allerminst tot de uitzonderingen. Dat bij een terugslag aanzienlijke verliezen kunnen worden geleden, resp. bij een stijgende vrachtenmarkt grote winsten bij de verkoop van tweedehands schepen kunnen worden behaald, tonen bovenstaande prijzen. Tijdens de Korea-hausse werden overigens ook contracten voor nog in aanbouw zijnde tankschepen met een aanzienlijk avans op de door opdrachtgevers overeengekomen prijs verkocht. Aanvankelijk werd de voorkeur gegeven aan schepen, welke niet vooruit waren bevracht. De timecharter-vrachten stegen nl. van ongeveer 21/6 tot ca 27/- per ton draagvermogen per maand en het was derhalve aantrekkelijker in aanbouw en nog niet bevracht zijnde schepen over te nemen en zodoende van de hoge timecharter-vrachten, welke de grote oliemaatschappijen voor oplevering '53/54 betaalden, te profiteren. Toen deze bevrachters zich geheel uit de markt terugtrokken, ging de belangstelling van kopers uit naar in aanbouw zijnde schepen, waarvoor reeds een langdurig timecharter tegen een redelijk lonende vracht was afgesloten. Naarmate echter de situatie op de tankvrachtenmarkt ongunstiger werd, verminderde de geneigdheid der reders om reeds bevrachte schepen te verkopen en lieten ook aspirant kopers verstek gaan. Voor vrachtschepen, waarvoor, anders dan in uitzonderlijke gevallen, geen langdurig emplooi op timecharterbasis kan worden gesloten, lag de situatie geheel anders.

De toekomst zal leren of de scheepvaart en scheepsbouw na de jaren van ongekende voorspoed thans staan aan de vooravond der spreekwoordelijke magere jaren, die vroeger of later zullen komen.

Rotterdam.

C. VERMEY.

AANTEKENINGEN

De Millioenennota 1954

Uitgangspunten.

De inhoud van de ontwerp-begroting 1954 wordt, evenals dat in vorige jaren het geval was, in belangrijke mate bepaald door de verplichtingen, waartoe ons land zich heeft verbonden in het kader van de Noordatlantische defensie-inspanning. Voor defensiedoeleinden wordt opnieuw een bedrag van 1.500 mln aangevraagd. Voorts wordt het uitgavenbeeld wederom ongunstig beïnvloed door de gevolgen van de watersnood. Evenals in 1953 is ook in de begroting 1954 ten behoeve van het herstel van de rampschade op de Buitengewone Dienst I een bedrag van 400 mln uitgetrokken.

Van de hoge uitgaven, welke met het herstel van de getroffen gebieden zullen zijn gemoeid, mag evenals in 1953 een gunstig effect op de werkgelegenheid worden verwacht. Voorts zullen verschillende uitgaven, welke tot de normale rijkstaak behoren, meer dan in vorige jaren een stimulerende uitwerking op de werkgelegenheid hebben, waarbij o.a. ware te denken aan de hogere uitgaven ten behoeve van de zorg voor de land- en waterwegen, de wederopbouw en de volkshuisvesting, alsmede aan het herstel van oorlogsschade. Tegelijkertijd beoogt het onlangs bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediende wetsontwerp, houdende fiscale voorzieningen in het belang van de werkgelegenheid op langere termijn, eveneens de werkgelegenheid te bevorderen.

Aangezien voor de belastingmiddelen lagere opbrengsten zijn geraamd dan zonder genoemde fiscale voorzieningen het geval zou zijn geweest, kan worden gesteld, dat de zorg voor de werkgelegenheid, welke in het regeeringsbeleid bij voortdurend een centrale plaats inneemt, in de begroting 1954 zowel aan de uitgaven- als aan de middelenzijde tot uitdrukking komt. De uitgaven voor specifieke maatregelen, gericht op bestrijding van de werkloosheid op korte termijn, kunnen dan ook in de thans ingediende begroting van een meer beperkte omvang blijven dan in vorige jaren werd voorzien.

Voorts zijn in de raming der middelen tot uitdrukking gebracht de gevolgen van de verlaging van de tarieven van inkomsten- en loonbelasting, welke de Regering zal bevorderen.

Nu de financiële en monetaire situatie van de Nederlandse volkshuishouding zich sedert enige tijd kenmerkt door een zekere ontspanning en stabilisatie, kan worden gezegd, aldus merkt de Minister van Financiën op, dat bij de samenstelling van de ontwerp-begroting 1954 als richtsnoer heeft gegolden het streven om door vergroting van de bestedingsmogelijkheden in de bedrijfs- en gezinshuishoudingen de levensstandaard van het Nederlandse volk te verhogen en op deze wijze, zonder het verkregen monetaire evenwicht in gevaar te brengen, via de rijksbegroting een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan een verhoging van de nationale welvaart.

Het begrotingsbeeld voor 1954.

Een samenvatting van de bedragen van de ontwerp-begroting biedt voor 1954 het volgende beeld.

TABEL I.

Omschrijving	Ontwerp-begroting 1954
Gewone Dienst	
Uitgaven	4.309
Middelen	4.762
Voordelig saldo	453
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)	
Uitgaven	1.052
Middelen	298
Nadelig saldo	754
Landbouw-Egalisatiefonds	
Nadelig saldo	100
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds	
Nadelig saldo	401
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)	
Uitgaven	1.051
Middelen	457
Nadelig saldo	594
Gehele Dienst	
Uitgaven (Inclusief nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds)	6.512
Middelen	5.517
Nadelig saldo	995

Het niveau der rijksuitgaven.

Tabel II plaatst de uitgaven van de Gehele Dienst van het Rijk in een historisch verband, door deze over een reeks van jaren te vergelijken met het nationaal inkomen en daarbij de rijksuitgaven in een percentage van het nationaal inkomen weer te geven.

De bedragen, welke zijn opgenomen voor het nationaal inkomen in 1953 en 1954, dragen nog slechts een voorlopig karakter. Ook in het uitgavenbedrag voor 1952 zijn belangrijke schattingselementen verwerkt. Volledigheids-halve zijn de uitgaven voor de jaren 1953 en 1954 opgenomen zowel met inbegrip van als zonder de uitgaven, verband houdende met de watersnood.

TABEL II.

Jaar	Uitgaven Gehele Dienst	Nationaal inkomen (tegen marktprijzen)	Percentage van het nationaal inkomen
1946	4.635	9.930	47
1947	5.123	12.070	42
1948	5.162	14.230	36
1949	4.465	15.960	28
1950	4.868	17.720	27
1951	5.469	19.620	28
1952	5.597	20.290	28
1953	5.585 ¹⁾ 6.056 ²⁾	20.830	27 ¹⁾ 29 ²⁾
1954	5.999 ²⁾ 6.456 ⁴⁾ 6.399 ³⁾	21.260	28 ²⁾ 31 ⁴⁾ 30 ³⁾

¹⁾ Volgens de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1953.

²⁾ Volgens het herziene begrotingsbeeld voor 1953.

³⁾ Exclusief uitgaven verband houdende met de watersnood.

⁴⁾ Inclusief uitgaven verband houdende met de watersnood.

Het percentage, dat de rijksuitgaven uitmaken van het nationaal inkomen, heeft blijkens deze opstelling in de eerste na-oorlogse jaren een belangrijke daling ondergaan, doch blijft na 1950 ongeveer constant, met een neiging om wederom te stijgen. De daling is hoofdzakelijk veroorzaakt door een regelmatige en krachtige stijging van het nationaal inkomen, bij een betrekkelijk weinig fluctuerend uitgavenpeil. De stijging in de latere jaren wordt teweeggebracht door een voortdurende en betrekkelijk sterke stijging der uitgaven bij een relatief geringere toeneming van het nationaal inkomen.

Gedurende de laatste jaren is de stijging van het uitgavenpeil vooral veroorzaakt door de militaire uitgaven alsmede door de uitgaven voor onderwijs en cultuur, voor de waterstaat, voor sociale voorzieningen en voor de volkshuisvesting. Daartegenover vertonen de uitgaven wegens prijssubsidies aanvankelijk een sterke daling tot het min of meer constante, betrekkelijk lage niveau, waarop zij zich thans reeds verschillende jaren achtereenvolgend bevinden.

In tabel III zijn de uitgaven gesplitst in die van militaire en die van civiele aard en de laatste nog weer in lopende en kapitaalsuitgaven en is voor elk dezer groepen aangegeven het verloop van het percentage van het nationaal inkomen.

TABEL III.

Jaar	Militaire uitgaven	Civiele uitgaven	
		lopende uitgaven	kapitaalsuitgaven
1946	5,37	37,29	4,02
1947	6,22	31,42	4,81
1948	8,07	24,93	3,27
1949	4,81	21,04	2,12
1950	5,23	17,20	5,04
1951	5,60	16,88	5,39
1952	6,80	16,26	4,53
1953 (oorspr.)	7,20	16,41	3,21
1953 (herzien)	7,20	18,06 ¹⁾	3,82
1954	7,08	17,12 ¹⁾	4,02

¹⁾ Exclusief uitgaven verband houdende met de watersnood.

²⁾ Inclusief uitgaven verband houdende met de watersnood.

Hierbij zij opgemerkt dat voor de jaren 1953 en 1954 de militaire uitgaven, welke met tegenwaardegelden worden gefinancierd, hier buiten beschouwing zijn gelaten. Dit brengt mede, dat de voor 1953 en 1954 voor militaire uitgaven genoemde percentages betreffen een totaal van telkens 1.500 mln.

Plaats men het begrotingsniveau voor de civiele uitgaven in een historisch perspectief, dan verdient het aanbeveling, voor de jaren 1953 en 1954 de uitgaven voortvloeiende uit de watersnood, buiten beschouwing te laten. Neemt men voorts ten aanzien van de begroting 1954 wel in aanmerking de eerder genoemde uitgaven, welke met stelligheid te verwachten zijn, doch die om formele redenen nog niet in de begroting konden worden opgenomen, dan blijken de civiele uitgaven, omvattend zowel het rechtstreeks beslag op een gedeelte van het nationaal inkomen als de inkomens- en vermogensover-

drachten, zich de laatste jaren op een relatief min of meer constant niveau te bewegen, welk niveau onder de huidige omstandigheden in zekere zin als blijvend en redelijkerwijze nauwelijks voor vermindering vatbaar moet worden gezien.

Daarbij moet bedacht worden, dat de rijksuitgaven voor een groot deel zonder meer zijn bepaald door wettelijke regelingen en contractuele verplichtingen, welke vooralsnog niet voor verlaging in aanmerking kunnen komen. Als voorbeelden kunnen worden genoemd de uitgaven wegens rente en aflossing van staatsschuld en die voor het onderwijs. Voorts zijn er vele uitgaven, welke in theorie wellicht zouden kunnen worden verlaagd, doch op grond van sociale en andere motieven in de praktijk vrijwel voor geen besnoeiing in aanmerking kunnen komen, zoals bijv. die ter vergoeding van oorlogs- en watersnoodschade, de kosten van de noodvoorziening ouden van dagen en andere sociale voorzieningen, alsmede de lonen en salarissen. Tezamen met de militaire uitgaven kan op deze wijze ongeveer $\frac{3}{4}$ van de rijksbegroting geacht worden te zijn vastgelegd. Maar ook ten aanzien van die uitgaven, waarbij in theorie een grotere bewegingsvrijheid bestaat, blijkt in de praktijk vaak een zekere stabilisatie en continuïteit noodzakelijk, teneinde de desbetreffende activiteiten doelmatig te kunnen opbouwen en in stand houden. Tegenover de uit het hoge rijksuitgavenniveau voortvloeiende druk op de nationale middelen staat uiteraard de positieve bijdrage, welke als gevolg van de activiteit van de Rijksoverheid aan deze nationale middelen wordt geleverd.

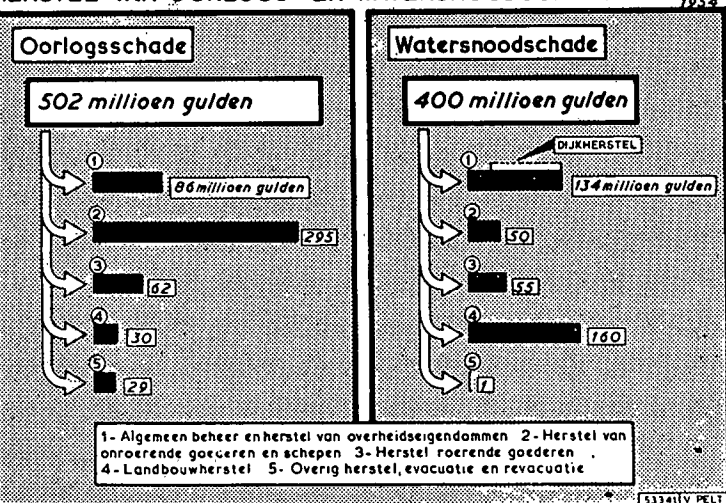
Begrotingsvergelijking 1953-1954.

TABEL IV.

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 1953	Herzien begrotingsbeeld 1953	Ontw. rp-begroting 1954
Gewone Dienst			
Uitgaven	4.096	4.332	4.309
Middelen	4.763	5.049	4.762
Voordelig saldo	667	717	453
Buitengewone Dienst I ((Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)			
Uitgaven	598	1.059	1.052
Middelen	88	528	298
Nadelig saldo	510	531	754
Landbouw-Egalisatiefonds			
Nadelig saldo	80	126	100
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds.			
Voordelig/Nadelig saldo	+ 77	+ 60	- 401
Buitengewone Dienst II. (Kapitaalsuitgaven en -ontvangst.)			
Uitgaven	916	1.044	1.051
Middelen	274	388	457
Nadelig saldo	642	656	594
Gehele Dienst			
Uitgaven (Inclusief nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds)	5.690	6.561	6.512
Middelen	5.125	5.965	5.517
Nadelig saldo	565	596	995

Uit deze vergelijking blijkt, dat de uitgaven voor 1954 een geringe daling te zien geven. Hierbij mag echter niet worden vergeten, dat in het herziene begrotingsbeeld 1953 verschillende posten voortkomen voor min of meer éénmalige doeleinden, waarvoor in de ontwerp-begroting 1954 geen gelden zijn uitgetrokken. Ook dient in dit verband rekening te worden gehouden met uitgaven tot een totaal van circa 250 mln, welke nog niet in de ontwerp-begroting 1954 konden worden opgenomen, doch die met stelligheid te verwachten zijn. Neemt men voorts in aanmerking, dat blijkens de ervaringen van de na-

HERSTEL VAN OORLOGS- EN WATERSNOODSCHADE BEGROTING 1954

oorlogse periode het totaal der aangevraagde begrotingscredieten als gevolg van de indiening van suppletioire begrotingen gedurende het desbetreffende dienstjaar nog belangrijk pleegt te stijgen, dan blijkt dat van een werkelijke daling ten opzichte van het door bijzondere omstandigheden uitzonderlijk hoge uitgavniveau van de herziene begroting 1953 geen sprake is. Integendeel.

De Minister van Financiën tekent hierbij aan, dat hij in deze ontwikkeling zekere gevaren ziet. Hoezeer ook alle uitgaven op zichzelf bezien redelijk en verantwoord moeten worden geacht, de voor dekking benodigde middelen vragen van onze volkshuishouding zware offers. Tussen de uitgaven en de middelen bestaat uiteindelijk een onverbreekelijk verband. Het behoeft geen betoog, dat een veronachtzaming van deze samenhang op de duur onze staatshuishouding en daarmee ook onze nationale economie in ernstige moeilijkheden zou brengen.

TABEL V.

Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

	Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefondsen		Buitengewone Dienst II	
	Herziene raming 1953	1954	Herziene raming 1953	1954
Defensie	1.252,4	1.309,2	247,6	196,6
Buitenlandse betrekkingen	63,8	65,5	1,4	26,0
Overzeese rijkdelen	26,7	37,7	19,1	—
Politie en Justitie	215,2	215,7	2,6	4,7
Onderwijs en cultuur	494,7	535,2	23,2	26,3
Waterstaat	132,7	142,2	125,2	140,3
Verkeer	62,5	62,2	111,9	110,1
Handel en Nijverheid	151,5	66,8	95,0	114,1
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	227,1	206,2	10,3	15,1
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	860,3	765,5	11,0	8,5
Volkshuisvesting	198,9	219,0	10,2	17,3
Herstel van oorlogsschade	455,5	501,8	1,9	0,1
Diensten van algemene aard	263,2	196,2	55,9	74,7
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgeld	85,8	86,4	—	—
Nationale schuld	473,8	488,1	328,6	317,4
Afschrijvingen	105,0	113,0	—	—
Uitgaven verband houdende met de watersnood	400,0	400,0	—	—
Uitgaven voortvloeiende uit een aantal maatregelen tot verbetering van de financiële positie van het rijks personeel	48,0	50,0	—	—
Uitkering aan het Gemeentefonds wegens derving van ondernemingsbelasting	—	—	—	—
Totaal	5.517,1	5.460,7	1.043,9	1.051,2

De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg.

Aan de hand van de indeling van de onderwerpen van staatszorg in de Millioenennota kan het overzicht van de voor 1954 geraamde rijksuitgaven, zoals in tabel V samengesteld, worden gegeven.

Belastingmiddelen.

Het bedrag der belastingmiddelen, dat aan het Rijk ten goede komt, kan voor 1954 als volgt worden berekend:

TABEL VI.

De opbrengst (voor aftrek) is geraamd op:		
kostprijsverhogende belastingen	2.486 mln	
belastingen op winst, inkomen en vermogen	2.661 mln	
		5.147 mln
Hiervan komt ten bate van:		
het Gemeentefonds	625 mln	
het Provinciefonds	32 mln	
het Landbouw-Egalisatiefonds (aandeel 'gedistilleerd accijns)	8 mln	
		665 mln
Blijft ten bate van het Rijk (opbrengst na aftrek)		4.482 mln

Een overzicht van de opbrengst der voornaamste belastingen, na toepassing der hiervoor bedoelde aftrek, volgt hieronder.

TABEL VII.

Overzicht der belastingmiddelen na aftrek van het gedeelte voor provincies en gemeenten

	Oorspr. vastgesteld 1953	Herziene raming 1953	1954	Percentage van totaal 1954
Omzetbelasting	1.068	984	984	21,9
Invoerrechten	356	345	345	7,7
Accijnzen	409	465	448	10,0
Vereveningsheffing	240	235	250	5,6
Motorrijtuigenbelasting	80	80	85	1,9
Overige	76	70	73	1,6
Totaal kostprijsverhogende belastingen	2.229	2.179	2.185	48,7
Inkomstenbelasting	779	885	811	18,1
Loonbelasting	579	587	544	12,1
Vennootschapsbelasting	690	733	712	16,0
Vermogensbelasting	76	76	78	1,7
Rechten van successie, overgang en schenking	80	73	73	1,6
Overige	66	79	79	1,8
Inhaal van belastingachterstand		65		
Totaal belastingen op winst, inkomen en vermogen	2.270	2.498	2.297	51,3
Totaal der ten behoeve van het Rijk geheven belastingen	4.499	4.677	4.482	100,0

Bij het opstellen der ramingen is rekening gehouden met de ingediende wetsontwerpen tot belastingherziening. De invloed van de bedoelde maatregelen komt o.a. tot uiting in de daling van de geraamde opbrengst van de vennootschapsbelasting van 1953 op 1954; met ingang van het boekjaar 1953 (1952/53) — waarop de raming voor 1954 betrekking heeft — zal volgens het ingediende voorstel een tariefsverlaging plaatsvinden en een aftrek terzake van investeringen worden toegestaan. De voorgenomen belastingverlichting vindt mede haar weerslag in de verwachte teruggang van de opbrengst van de inkomstenbelasting, de loonbelasting en de accijnzen op suiker. Verder zij gewezen op de afschaffing van de omzetbelasting op huisbrand en schoeisel, die op zichzelf beschouwd leidt tot een lagere opbrengst van dit middel.

In overeenstemming met de ten aanzien van de uitgaven gevolgde gedragslijn zijn de gevolgen van een eventuele algemene loonsverhoging niet in de berekeningen verdisconteerd.

De betekenis van de begroting 1954 voor 's Rijks Kas.

Het gehele jaar 1953 zal naar wordt verwacht een kas tekort opleveren in de orde van grootte van 350 à 450

mln. Voor het komende jaar wordt het budgetaire kstekort geschat op 800 à 1.100 mln. Blijkens deze ramingen is het beeld voor 1954 dus belangrijk ongunstiger dan dat voor 1953. Een van de oorzaken is de te verwachten stijging der militaire uitgaven. Voorts vloeit de achteruitgang o.a. voort uit enige verdere daling van de kasontvangsten uit hoofde van belastingen in samenhang met het ten einde lopen van de inhaal van belastingachterstand, terwijl ook de belastingverlagingen hun invloed zullen doen gelden.

De vraag rijst, of het Rijk ter dekking van het genoemd tekort in 1954 voldoende middelen zal kunnen aantrekken. De te ontvangen tegenwaardegelden moeten daarbij in eerste instantie buiten beschouwing blijven, aangezien het beschikbaar komen dezer middelen niet gepaard gaat met het onttrekken van middelen aan het verkeer in het komende jaar.

De dekkingsmogelijkheden dienen uiteraard te worden bezien in samenhang met de behoeften van de lagere publiekrechtelijke lichamen en van de particuliere sector. De gegevens daaromtrent zijn slechts globaal. Blijkens ervaring hebben de lagere publiekrechtelijke lichamen (exclusief de overheidsbedrijven) een jaarlijkse behoefte aan dekkingsmiddelen in de orde van grootte van 800 mln. De particuliere sector is in het recente verleden niet slechts in staat geweest, de eigen financieringsbehoeften, in totaal gezien, te dekken, maar heeft, afgezien van de via de levensverzekeringmaatschappijen en pensioen- en verzekeringsfondsen beschikbaar komende middelen ad globaal 800 mln, de laatste anderhalf jaar aanzienlijke financieringsoverschotten kunnen kweken. In 1952 was de Overheid dan ook in staat een bedrag van rond 1,5 mrd op de kapitaalmarkt op te nemen. Indien zich geen onverwachte ontwikkelingen voordoen, zoals een plotse sterke stijging van de voorraadvorming, mag in grote trekken voor de naaste toekomst een voortduren van deze situatie worden verwacht.

Dit betekent, dat de financieringstekorten van het Rijk en de lagere publiekrechtelijke lichamen slechts dan uit beschikbaar komende nieuwe besparingen zouden kunnen worden gedekt, indien en voor zover het totale door het Rijk te financieren uitgavensaldo een bedrag in de orde van grootte van 700 à 800 mln niet zou overtreffen. Het geschatte kstekort voor 1954 belooft in het gunstigste geval 800 mln, zonder dat daarbij nog in aanmerking zijn genomen de niet neutrale bestedingen van

tegenwaardegelden en de uitgaven, waarvoor nog geen wettelijke regeling is tot stand gekomen.

Slotbeschouwing.

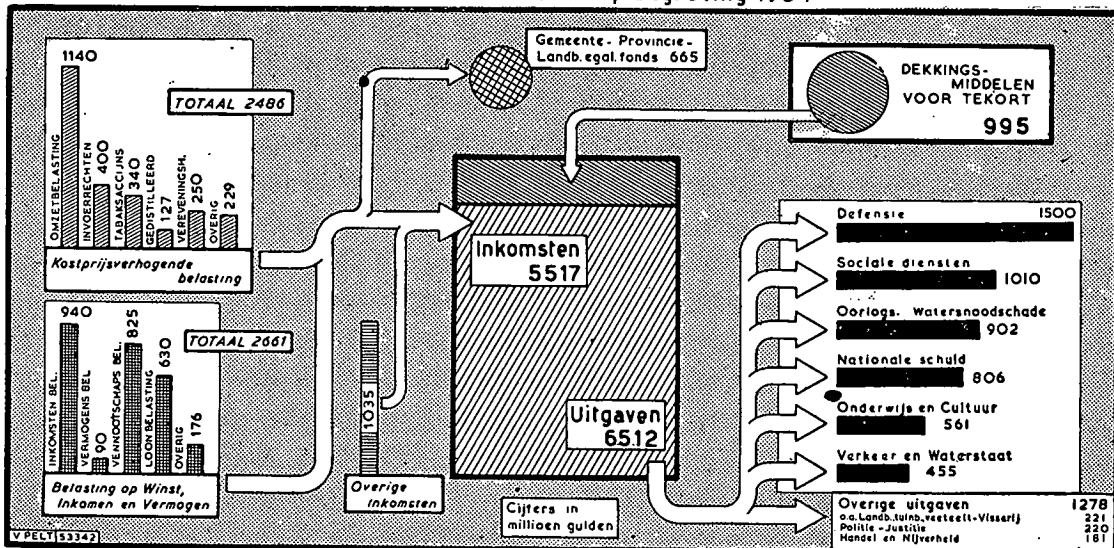
In de slotbeschouwing constateert de Minister van Financiën met voldoening, dat de huidige economische toestand in verschillende opzichten als gunstig is aan te merken. Op langere termijn ziet ons land zich echter nog steeds voor de zware taak gesteld, werkgelegenheid te scheppen voor de gestadig groeiende beroepsbevolking. Het is in verband daarmee een ongunstig verschijnsel, dat de investeringsactiviteit thans een zekere terugslag blijkt te vertonen. Het vraagstuk van de werkgelegenheid op lange termijn eist hierdoor meer nog dan tevoren de voortdurende aandacht op. Ook in dit geval heeft de wenselijkheid tot aanpassing van de economische politiek haar weerslag gevonden in het financiële beleid. Tezamen met de noodzaak van budgetaire compensatie van een deel der komende huurverhoging en de wenselijkheid van verlichting van belastingdruk voor verschillende inkomensgroepen is het verlangen, de werkgelegenheid op lange termijn te bevorderen door middel van het scheppen van versterkte prikkels tot investering, de drijfveer geweest tot het indienen van het complex van voorstellen tot belastingverlaging, dat thans bij de Staten-Generaal aanhangig is. Deze maatregelen zullen, gezien de terugwerkende kracht van sommige daarvan, het budgetaire beeld voor 1953 enigszins beïnvloeden. Hun effect zal zich echter in hoofdzaak eerst ten aanzien van de begroting 1954 doen gelden.

De belastingverlagingen zijn er, zoals gezegd, mede de oorzaak van, dat in 1954 in samenhang met de financiering van de rijksbegroting naar alle waarschijnlijkheid een belangrijk kstekort zal optreden.

Het ware overigens juist, de mogelijkheden tot belastingverlaging uitsluitend te toetsen aan het beeld van de begroting 1954 en het daaruit voortvloeiende monetaire perspectief. De belastingverlagingen immers beogen o.a. de productieve kracht van de Nederlandse volkshuishouding op lange termijn te versterken en zij zullen ook gedurende latere jaren de budgetaire en monetaire toestand beïnvloeden.

Kenmerkend voor de begroting 1954 is enerzijds het bij voortduring hoge niveau der uitgaven (niet slechts in absolute zin, doch ook in relatie tot het nationaal inkomen). Het nog steeds hoge peil der militaire uitgaven, de voortgaande uitkeringen van oorlogsschade, de nog altijd omvangrijke lasten van de nationale schuld, de uit-

MIDDELEN EN UITGAVEN VAN DE STAAT - Ontwerp begroting 1954

gaven als gevolg van de watersnood, zomede de bedragen gemoeid met een groot aantal verdere noodzakelijke voorzieningen, verklaren dit beeld. Anderzijds staat de nieuwe begroting in het teken der belastingverlagingen. Het zijn vooral structurele overwegingen geweest, te weten de belangen van de werkgelegenheid op lange termijn, die tot deze verlagingen de aanleiding hebben gevormd. Daarnaast heeft de wenselijkheid van een verlichting van belastingdruk voor verschillende inkomensgroepen een rol gespeeld.

De begroting 1954 vormt, gezien de omvang van het te verwachten kastekort en de daarvoor aanwezige dekkingmogelijkheden, een aanwijzing, dat — mede als gevolg van de voorgestelde belastingverlagingen — de grenzen van het in het komende jaar financieel mogelijk kunnen geacht worden te zijn bereikt.

Eén jaar Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal

Op 10 Augustus jl. was het een jaar geleden, dat de Hoge Autoriteit van de E.G.K.S. met haar werkzaamheden begon. Slechts zo nu en dan is in de pers aandacht besteed aan hetgeen sindsdien reeds tot stand is gebracht door deze nieuwe Gemeenschap. Juist het nieuwe van dit supranationale bestuursexperiment rechtvaardigt een nauwgezet volgen van hetgeen deze Gemeenschap verwezenlijkt. Zelf heeft de Hoge Autoriteit sinds haar in functie treden reeds drie maal verslag uitgebracht over haar beleid. Allereerst de „Uiteenzetting over de toestand der Gemeenschap”, voorgelegd in Januari 1953 in de Gemeenschappelijke Vergadering, vervolgens het „Algemene Verslag over de werkzaamheden van de Gemeenschap” over de periode 10 Augustus 1952 tot 12 April 1953, dat een maand later, in Mei jl., is aangevuld met een „Bijzonder Verslag aangaande de instelling van de gemeenschappelijke markt voor staal”. Ook deze beide verslagen zijn aan de Gemeenschappelijke Vergadering ter openbare bespreking voorgelegd. Verder publiceert de Hoge Autoriteit regelmatig beschikkingen in het publicatieblad van de Gemeenschap. Ten slotte is er het mededelingenblad van de persdienst van de Hoge Autoriteit, dat regelmatig uitkomt.

Een duidelijk overzicht van de ontwikkeling van de E.G.K.S. en de consequenties er van voor Nederland tot nu toe kan men voorts aantreffen in de nota, welke de Minister van Economische Zaken in Juli van dit jaar aan de Tweede Kamer heeft gezonden.

Aan de hand van bovengenoemde documenten volgen hierna enige beschouwingen over hetgeen de Hoge Autoriteit tot nu toe heeft gedaan en bereikt. Achtereenvolgens zullen worden behandeld de maatregelen in verband met de instelling van de gemeenschappelijke markt voor kolen en staal, de externe betrekkingen van de E.G.K.S., iets over de interne organisatie en de werkwijze van de organen van de E.G.K.S. en tot slot enkele algemene opmerkingen en beschouwingen.

De E.G.K.S. bevindt zich thans in de overgangperiode, welke zal eindigen vijf jaar na de instelling der gemeenschappelijke markt, dus in 1958. De eerste etappe, t.w. de voorbereidende periode, is achter de rug. In deze voorbereidingsperiode is het apparaat van de Hoge Autoriteit opgebouwd en hebben ook de andere instellingen der Gemeenschap, de Raad van Ministers, de „Assemblée Commune” en het Hof, zich geconstitueerd. Voorbereidende maatregelen zijn ontworpen en talloze

beraadslagingen zijn gevoerd met honderden deskundigen uit de producerende en verwerkende industrie, de handel, de werknemersverbonden en de Overheid omtrent de maatregelen, welke moesten worden genomen in verband met het instellen der gemeenschappelijke markt, terwijl tussen de bedrijven door ook nog besprekingen over tariefkwesties zijn gevoerd. Indien men bedenkt, dat dit alles in zes maanden heeft moeten gebeuren, behoeft het nauwelijks toelichting dat hier door allen een haast koortsachtige activiteit is ontplooid.

Voorbereidende maatregelen ter instelling van de gemeenschappelijke markt.

Tot de voorbereidende maatregelen, welke moesten worden genomen, behoorde allereerst een ontwerp-reglement voor de uitvoering van de vrijstelling van in- en uitvoerrechten voor kolen en staal in het verkeer tussen de deelnemende staten van de Gemeenschap en een ontwerp-reglement deviezenbepalingen voor het verkeer binnen de Gemeenschap. Deze reglementen zijn door de zes regeringen goedgekeurd. Zulks was nodig, omdat de regeringen de wettelijke of uitvoeringsvoorschriften moesten uitvaardigen om de gemeenschappelijke markt te realiseren.

Voor kolen moesten bovendien voorzieningen worden getroffen voor de prijsaanpassingen (de zgn. perequatie). Vastgesteld moest dus worden, welke kolenmijnen een heffing zouden moeten betalen, hoe groot deze heffing zou moeten zijn en hoe dit zou moeten worden berekend.

Op het gebied van staal moest een gemeenschappelijke nomenclatuur worden opgesteld en moest bovendien een regeling worden ontworpen voor de tariefcontingenten van de Benelux-landen. Laatstgenoemde regeling is voorzien, om te voorkomen dat staal uit derde landen via het veel lagere tarief van de Benelux het E.G.K.S.-gebied zou binnenkomen en worden doorvervoerd naar een derde ander G.K.S.-land.

Ten slotte moesten de discriminaties op het gebied van de prijzen en de voorwaarden van het vervoer (binnenscheepvaart, spoorwegen) worden opgeheven bij de instelling der gemeenschappelijke markt, zodat ook voor deze vele vormen van discriminaties een oplossing moest worden gevonden. Daarvoor werd in sommige gevallen de discriminatie opgeheven door het laagste tarief tot het gehele verkeer uit te breiden; in andere gevallen door een soort tussentarief.

Al deze voorbereidende werkzaamheden en voorzieningen heeft men bijkijds gereed gekregen. Zo kon de Hoge Autoriteit op 10 Februari jl. aan de regeringen mededelen, dat zij de haar in het Verdrag toegekende functies aanvaardde op het gebied van kolen, erts en schroot, waardoor op 12 Februari de overeenkomstige bevoegdheden van de deelnemende staten afliepen. Op die datum werden dus ook de bestaande in- en uitvoerrechten, quantitative restricties en valutabeperkingen opgeheven door de regeringen, waardoor de gemeenschappelijke markt een feit werd.

Op 29 April daaraanvolgend deelde de Hoge Autoriteit hetzelfde mede met betrekking tot het staal, zodat met ingang van 1 Mei de Hoge Autoriteit ook op dit gebied al haar functies heeft aanvaard. Op het ogenblik heeft de Hoge Autoriteit een supranationaal gezag over 574 mijnen en 434 staalfabrieken, welke thans aan de Hoge Autoriteit een bepaalde heffing betalen voor de uitoefening van haar taak.

De gemeenschappelijke markt.

De instelling van de gemeenschappelijke markt resul-

terde nog niet in een volledig onbeperkt handelsverkeer voor al deze producten. Wel zijn, zoals opgemerkt, onderling alle invoerrechten (behoudens die op de invoer van staal in Italië), quantitative restricties en valutabeperkingen verdwenen, is het stelsel der dubbele prijzen afgeschaft en zijn de discriminaties op vervoersgebied vrijwel alle opgeheven. Maar met name op het gebied van kolen en schroot heeft de Hoge Autoriteit enige speciale voorzieningen getroffen. Voor staal en erts zijn geen regelingen getroffen, zodat voor deze producten het verkeer thans volledig onbeperkt is.

Behalve de hiervoor genoemde speciale voorzieningen voor kolen en schroot heeft de Hoge Autoriteit ook enkele algemene regelingen op het gebied van de prijzen uitgevaardigd. Deze hebben betrekking op de vorm en de mate waarin de prijschalen van de ondernemingen openbaar moeten worden gemaakt, op de verkoopsvoorwaarden en op het verbod van discriminerende praktijken. Als zodanig zijn bijv. verboden de toekenning van abnormale betalingstermijnen zonder compensatie, alsook het maken van onderscheid in de leveringsvoorwaarden voor kopers van verschillende nationaliteit.

Achtereenvolgens zal thans de situatie op het gebied van erts, schroot, kolen en staal worden aangegeven.

Ers. Aangezien er zich hier geen enkele complicatie voordeed, was hier voor de Hoge Autoriteit geen reden een toestand van schaarste af te kondigen of maximumprijzen vast te stellen.

Schroot. Voor schroot moest een regeling worden getroffen om te voorkomen, dat de prijs binnen de Gemeenschap zou worden opgetrokken aan de prijs van het geïmporteerde schroot. Het schroottekort, dat door import moet worden gedekt, is weliswaar gering, maar aangezien dit veel duurder is, achtte de Hoge Autoriteit het gevaar van prijsoptrekking groot. Zodoende heeft de Hoge Autoriteit voor de periode tot 1 Januari 1954 maximumprijzen vastgesteld en toestemming gegeven tot het in het leven roepen van een organisatie voor schroot. Deze organisatie omvat onder andere een bureau voor het gemeenschappelijk aankopen van schroot uit derde landen en een compensatiekas, welke tot doel heeft de hogere kosten van het importschroot om te slaan over de verbruikers. Bovendien is op verzoek van de Hoge Autoriteit een regeling tot stand gekomen ter beperking van de export van schroot naar derde landen.

Kolen. Gezien o.a. de voorzieningsmoeilijkheden op het gebied van bepaalde kolengrootten en de tamelijk grote kolenprijsverschillen in de deelnemende landen heeft de Hoge Autoriteit besloten de kolenprijzen voorschijns niet vrij te geven. Een uitvoerige maximumprijsregeling werd uitgevaardigd. Allereerst werd — onafhankelijk van de afmeting — een prijsgrens per kolensoort vastgesteld; voorts werden afzonderlijke prijsgrenzen bepaald voor enkele veel gevraagde afmetingen binnen een bepaalde soort; terwijl ten slotte het gemiddelde van de prijzen voor elke soort een vastgestelde grens niet mag overschrijden. Het ligt echter uitdrukkelijk in de bedoeling van de Hoge Autoriteit de prijzen geleidelijk vrij te maken. Zulks kan worden bevorderd door een vrij goederenverkeer in de Gemeenschap, het opvoeren van de productie en zo nodig een zekere concurrentie door middel van import uit derde landen.

Behalve deze algemene maatregelen besloot de Hoge Autoriteit tevens bepaalde subsidies en bijzondere lasten, welke in de afzonderlijke landen bestonden, voorlopig, d.w.z. tot en met 31 Maart 1954, in stand te laten. Krachtens de overeenkomst inzake de overgangsbepalin-

gen heeft de Hoge Autoriteit hiertoe in de overgangsperiode ook het recht. In Nederland zal zodoende het egalisatiefonds voor de kolen nog worden gehandhaafd. Voor het Nederlandse standpunt in deze tamelijk gecompliceerde aangelegenheid zij verder verwezen naar de reeds eerder genoemde nota van de Minister aan de Tweede Kamer.

Wat de regelingen in de andere landen betreft, moge worden verwezen naar het Algemeen Verslag van de Hoge Autoriteit.

Staal. Na uitvoerig overleg met de Raad van Ministers en het Raadgevend Comité, en rekening houdend met de huidige stand van de staalmarkt, heeft de Hoge Autoriteit besloten tot een stelsel van vrije prijzen en vrije concurrentie tussen de producenten. Er zijn dus geen minimum- en maximumprijzen vastgesteld, zodat de prijzen voortaan door de werking van de vrije markt tot stand zullen moeten komen. De verschillende prijsbeschikkingen, betrekking hebbende op de notering der prijzen, en de verkoopsvoorwaarden etc. zullen dit moeten bevorderen.

De Hoge Autoriteit is er zich zeer goed van bewust, dat dit een soort revolutie op de staalmarkt betekent. Sinds vijftien jaar of langer worden de staalprijzen door de Overheid geregeld of staan deze onder de controle van de regeringen. In haar verslag stelt de Hoge Autoriteit — een klein beetje omineus — dan ook, dat zowel de ondernemingen als de verbruikers een ware leertijd t.a.v. de vrije prijzen hebben door te maken, en dat zij zich ervan bewust is, dat velen als reactie of ten gevolge van levendige herinneringen (!) geneigd zijn in min of meer bindende afspraken aangaande de prijzen op de afzetmarkt bescherming te zoeken tegen de druk der vrije concurrentie. De Hoge Autoriteit zal het verloop van de staalprijzen dan ook nauwkeurig volgen en indien zou blijken dat de prijzen na de instelling der gemeenschappelijke markt, in het algemeen tot een hoger peil zouden worden opgetrokken, dan zou dit de Hoge Autoriteit mogelijkerwijs nopen haar standpunt te herzien en zou zij verschillende maatregelen moeten treffen, waartoe het Verdrag haar de mogelijkheid biedt. Tot op heden is dit niet nodig geweest.

Vermeld zij nog, dat de Hoge Autoriteit de Italiaanse Regering heeft gemachtigd voorlopig, voor zover nodig, gedurende de overgangsperiode invoerrechten te blijven heffen op de ijzer- en staalproducten afkomstig uit de andere deelnemende staten. Een geleidelijke afbraak van deze tarieven gedurende de overgangsperiode van vijf jaar is echter voorzien.

Ook de invoerrechten alsmede de quantitative restricties voor bepaalde bijzondere staalsoorten blijven nog gehandhaafd tot 1 Mei 1954.

Algemene vraagstukken.

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat de Hoge Autoriteit zich bij haar ingrijpen heeft beperkt tot prijzen. Noch op het gebied van de productie, noch op dat van de verdeling heeft zij gemeend te moeten ingrijpen, een zelfbeperking, welke over het algemeen is toegejuicht. Eveneens opvallend is, dat de Hoge Autoriteit voor de speciale regelingen welke zij in de afzonderlijke landen heeft laten bestaan, geen te voren vastgesteld schema van opheffing heeft bepaald. De Hoge Autoriteit heeft hiermede willen onderstrepen, dat haar ingrijpen welbewust een tijdelijk en voorlopig karakter heeft, en dat zij zich zal laten leiden door de — vaak snel veranderende — omstandigheden.

Op een tweetal zeer belangrijke gebieden is de Hoge Autoriteit nog niet actief opgetreden alhoewel dit volstrekt niet betekent dat dit zo blijft of dat zij hiervoor minder aandacht zou hebben. Het tegendeel is waarschijnlijk. Het betreft hier de kwestie van de kartelvorming en de ondernemersafspraken en het vraagstuk van de investeringen.

Kartelvorming en ondernemersafspraken.

Zoals bekend, verbiedt het Verdrag alle overeenkomsten tussen ondernemingen, alle besluiten van verenigingen van ondernemingen en alle op elkaar afgestemde praktijken wanneer deze er direct of indirect toe zouden kunnen leiden op de gemeenschappelijke markt de normale werking van de mededinging te beletten, te beperken of te vervalsen. Gegevens hieromtrent moeten ter kennis van de Hoge Autoriteit worden gebracht, welke nagaat of een goedkeuring kan worden verleend. In haar Algemeen Verslag verklaart de Hoge Autoriteit vastbesloten te zijn al deze bepalingen, gericht op de vrije werking der concurrentie, op zo kort mogelijke termijn toe te passen. Voorshands heeft de Hoge Autoriteit nog weinig op dit punt gedaan. Zij is van mening, dat het verbieden van bestaande afspraken en organisaties eerst kan geschieden nadat is vastgesteld hoe op andere wijze, dus in overeenstemming met het Verdrag, in hun doeleinden zal worden voorzien. Een onderzoek naar de bestaande organisaties in alle landen is thans gaande. Vooral in de kolensector zijn dit er vele. De Hoge Autoriteit heeft een bijzonder verslag, gewijd aan de ontwikkeling van dit vraagstuk, in het vooruitzicht gesteld.

Investerings.

Op het gebied van de investeringen heeft de Hoge Autoriteit uiteraard nog niet veel activiteit kunnen ontplooiën. In herinnering zij gebracht, dat het Verdrag de Hoge Autoriteit machtigt de ondernemingen bij de financiering der investeringen bij te staan. Zij kan gelden opnemen en weer aan ondernemingen uitlenen, hetzij garanties verstrekken voor leningen welke de bedrijven opnemen.

In haar verslag schrijft de Hoge Autoriteit, dat zij voortgaat met de opstelling van haar investeringsvooruitzichten en dat zij de vestiging van het credit der Gemeenschap ter hand heeft genomen. Hiertoe dient allereerst de vorming van een garantiefonds, dat wordt gevoed uit de heffingen welke de Gemeenschap ontvangt van de bedrijven. Eind 1953 zal dit fonds over de tegenwaarde van ca \$ 20 mln beschikken.

Nog belangrijker is het vertrouwen in het algemeen, dat de Hoge Autoriteit voor de Gemeenschap moet vestigen. De reis van drie harer leden, te weten de heren Monnet, Etzel en Spiereburg, naar de Verenigde Staten en het naar aanleiding daarvan door President Eisenhower aan de commissies voor buitenlandse zaken van het Congres gezonden schrijven, hebben daartoe ongetwijfeld reeds in hoge mate bijgedragen.

Het ziet er naar uit, dat het investeringsvraagstuk in de komende jaren van groot belang zal worden voor de Gemeenschap. Men bedenke, dat in de Verenigde Staten, waar de levensstandaard per hoofd van de bevolking ruim twee maal zo hoog is als in de landen der Gemeenschap, ook het staalverbruik per hoofd twee maal zo hoog is. Een zeker verband hiertussen lijkt evident. Uit een eerste raming van deskundigen blijkt dat gedurende de komende vijf jaar de kolenproductie in de Gemeen-

schap van 240 mln ton zou moeten stijgen tot 275 à 280 mln ton en de staalproductie van 42 tot 50 mln ton. Het is de vraag of de bedrijven geheel zelf de hiervoor benodigde middelen zullen kunnen vinden.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Winstprincipe en winstverdeling

Op Zaterdag 26 en Zondag 27 September a.s. zal in de Internationale School voor Wijsbegeerte, Dodeweg 8, te Amersfoort, een Economische Studie-Conferentie worden gehouden over het onderwerp „Winstprincipe en winstverdeling”.

De cursus wordt geleid door Prof. Mr Dr G. M. Verrijn Stuart. Sprekers zijn Prof. Mr Dr G. M. Verrijn Stuart en Drs D. Roemers.

De cursus vangt aan op Zaterdag, 26 September, te 16 uur en wordt gesloten op Zondag, 27 September, te 16.30 uur. De voordrachten vinden plaats op 26 September te 16 en 20 uur en op 27 September te 10 en 14 uur. De discussies volgen op de voordrachten.

Het leerganggeld bedraagt voor V. t. I.-leden: f 5,—; voor niet-leden: f 6,25 en voor studerende: f 3,—. Logies en pension, inclusief consumpties: f 7,—.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Ten gevolge van de storting op de staatslening 1953 steeg het saldo van het Rijk bij De Nederlandsche Bank aanzienlijk; per 7 September bedroeg het niet minder dan f 973 mln. De saldo's van banken bij de circulatiebank ondergingen uit dezen hoofde een vermindering; per laatstgenoemde datum bedroegen zij „slechts” f 105 mln, een bedrag dat vroeger hoog genoemd zou zijn, maar dat thans een sinds 29 Juni jl. niet meer geregistreerd laagterecord voorstelt. Op grond van deze cijfers wordt het waarschijnlijk geacht, dat in September evenmin als in Augustus door het Rijk schatkistpapier bij inschrijving beschikbaar zal worden gesteld.

De geldmarktnoteringen weerspiegelen het voortduren van de grote ruimte. Voor in de rest van 1953 vervallend papier geldt een disconto van $\frac{7}{16}$ pCt, voor langer binnen een jaar vervallend papier $\frac{1}{2}$ pCt, voor callgeld $\frac{1}{2}$ pCt, alles nominaal wegens het ontbreken van noemenswaardig aanbod.

De kapitaalmarkt.

De koersontwikkeling in Wallstreet, die ook door velen hier te lande met argusogen wordt gadegeslagen, stelde de afgelopen week wederom teleur. Tussen 4 en 11 September daalde het Dow Jonesgemiddelde voor industriële aandelen van 264,3 op 259,7 en dat voor spoorwegen van 96,9 tot 92. Feiten als het doorbreken van laagterecords voor 1953, de stijging van de omzetten bij de verdere koersdaling e.a. worden door velen als een aanwijzing voor een komende verdere koersdaling beschouwd. De herinnering aan het juist in het najaar uitbreken van vorige conjuncturele crises in de Verenigde Staten is voorts weinig geschikt om wankelmoedigen een hart onder de riem te steken.

De ongunstige invloed van deze ontwikkeling op het aandelenkoersniveau te Amsterdam werd gedurende de

verslagweek per saldo echter overgecompenseerd door de invloed van de Duitse verkiezingsuitslag, die in het bijzonder voor de internationaal georiënteerde fondsen een koersstijging medebracht.

Van vrees voor de algemene binnenlandse conjunctuur valt bij de Nederlandse beleggers momenteel weinig te constateren. De jongste gepubliceerde cijfers geven overigens voor beduchtheid in dit opzicht ook geen aanleiding. Het indexcijfer van de industriële productie bedroeg voor Juli 1953 150, tegen 136 in Juli 1952, de werkloosheid is relatief laag en de voor 1953 verwachte investeringen zijn ongeveer even groot als de in 1952 gerealiseerde investeringen.

Aand. indexcijfers.	4 Sept. 1953	11 Sept. 1953
Algemeen	154,7	155,2
Industrie	215,0	216,1
Scheepvaart	162,8	162,2
Banken	134,0	135,1
Indon. aand.	56,0	55,9

Aandelen.

A.K.U.	167½	171½
Philips	171%	173½
Unilever	189%	191%
H.A.L.	134%	133
Amsterd. Rubber	92½	91½
H.V.A.	106	105
Kon. Petroleum	318%	319%

Staatsfondsen.

2½ pCt N.W.S.	797 ^{1/16}	79%
3-3½ pCt 1947	97 ^{13/16}	97%
3 pCt Invest. cert.	98 ^{15/16}	99 ^{5/16}
3½ pCt 1951	102½	102
3 pCt Dollarlening	95 ^{15/16}	96½

Diverse obligaties.

3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101½	101%
3½ pCt Bataafsche Petr.	101½	101%
3½ pCt Philips 1948	100%	101%
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	98%	98%

J. C. BREZET

INDEXCIJFERS VAN BRUTO-LONEN EN SALARISSEN VAN MANNELIJKE ARBEIDSKRACHTEN IN NEDERLAND ^{1) 2)}

(30 Juni 1947 = 100)

Periode	Volgens regelingen in het vrije bedrijf				
	Lonen			Salarissen	
	Nijverheid (gem. van 40 takken)	Landbouw (akkerbouw en veetouderij)	Transport (gem. van 5 takken)	Nijverheid, landbouw en transport	Metaalindustrie, bankbedrijf, levensverzekering
1947 gem.	101	100	100	101	100
1948 gem.	105	104	101	105	101
1949 gem.	109	111	108	109	107
1950 gem.	116	121	116	117	116
1951 gem.	125	130	125	126	124
1952 gem.	128	135	127	129	126
1953					
31 Jan.	130	140	128	131	127
31 Juli	130	140	128	131	127
31 Aug.	130	140	130	131	127

¹⁾ Bron: C.B.S.²⁾ Excl. kinderbijslag.

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK

Van 9 September 1953 af

Plaats	Schriftelijk en t.t.	
	Voor deviezenbanken	Voor derden
Brussel	7,5432 — 7,6572	7,53½ — 7,66½ ¹⁾
Frankfort a/Main	89,80 — 91,157	89,75 — 91,20 ¹⁾
Kopenhagen	54,6045 — 55,4297	54,57 — 55,46 ¹⁾
Lissabon	13,15 — 13,28	13,15 — 13,28
Londen	10,56 — 10,72	10,55½ — 10,72½ ¹⁾
Montreal (t.t.)	3,84 — 3,86	3,84 — 3,86
Montreal (luchtpost)	3,83½ — 3,86	3,83½ — 3,86
Montreal (zeepost)	3,83 — 3,86	3,83 — 3,86
New York (t.t.)	3,77 — 3,83	3,76½ — 3,83½ ¹⁾
Oslo	53,05 — 53,33	53,05 — 53,33
Parijs	107,76 — 109,389	107,69 — 109,46 ¹⁾
Praag	52,62 — 52,94	52,62 — 52,94
Stockholm	72,9065 — 74,008	72,85 — 74,06 ¹⁾
Zürich („accord" - frs)	86,25 — 87,555	86,20 — 87,60 ¹⁾
Zürich (vrije frs)	86,71 — 87,09	86,71 — 87,09

¹⁾ Minimum aankoop- en maximum verkoopkoers.

Abonneert U op de E.-S.B.

Voor
VRAAG OF AANBOD

op het gebied van
Kantoorbehoeften
Brandkasten
Machines
Apparaten
Fabrieks- en
kantoorgebouwen
Industrieerren
enz. enz.

Is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten" de meest aangewezen weg:

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 Augustus 1953

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen ..	f. 110.422.400.93	Kapitaal	f. 49.000.000.-
Nederlands		Reserve	19.000.000.-
Schatkistpapier ..	463.500.000.-	Bouwreserve	1.000.000.-
Ander Overheidspapier ..	64.751.492.82	Deposito's op Termijn ..	207.840.806.74
Wissels	16.831.930.09	Crediteuren	688.336.113.92
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	32.753.335.83	Geaccepteerde Wissels ..	862.730.57
Effecten, Syndicaten en Waarden	13.932.278.26	Door Derden	
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten ..	24.626.583.29	Geaccepteerd	1.162.658.04
Debiteuren	244.137.412.59	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	15.389.305.30
Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	6.636.180.76		
Gebouwen.	5.000.000.-		
	<u>f. 982.591.614.57</u>		<u>f. 982.591.614.57</u>

MEDEDELING VOOR HANDEL EN INDUSTRIE

42,5 pCt van de abonné's van het Algemeen Handelsblad zijn directeuren, firmanten of bekleden topfuncties in Handel, Industrie, Scheepvaart, Bankwezen, Assurantiewezen, enz. Deze 42,5 pCt omvatten een aantal van meer dan 25000.

Voor Industriële advertenties is het Handelsblad daarom het aangewezen blad. Men bereikt al deze heren thuis, op een moment, dat ze in hun eigen comfortabele omgeving rustig hun dagblad lezen en dus ontvankelijk zijn voor indrukken. Het Handelsblad, dat is opgericht in 1828, wordt in de meeste gevallen reeds van generatie op generatie in deze kringen gelezen. Er bestaat dus een hechte band tussen het blad en zijn lezers en dat komt ook de advertenties ten goede.

Op geen andere wijze is het mogelijk deze grote groep van belangrijke personen op een zo rustig en zo gunstig moment te bereiken.

Nadere inlichtingen alsmede documentatiemateriaal worden gaarne verstrekt door

Nieuwe **Amsterdamsche Courant** **ALGEMEEN HANDELSBLAD**

ADVERTENTIE-EXPLOITATIE - N.Z. VOORBURGWAL 234-240
AMSTERDAM - TEL: 39811

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Een symbol van veiligheid!

KAPITAALVERZEKERING MET UITGEBREIDE RISICODEKKING

Zonder premieverhoging:

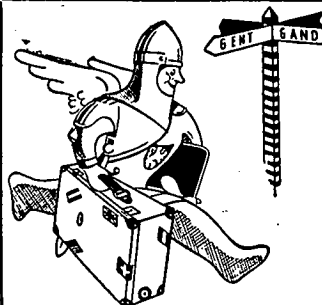
- * **Dubbele uitkering**
bij overlijden tengevolge van een ongeval
- * **Extra uitkering**
bij overlijden na langdurige ziekte

Medeverzekering van het invaliditeitsrisico op zeer billijke voorwaarden.

Uitsluitend bij de

**ZWITSERSCHE MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENSVZERKERING EN LIJFRENTEN**

HERENGRACHT 500 - AMSTERDAM-C. - TEL. 37171

Bezoek

van 12 tot 27 September 1953 de

**8^e
INTERNATIONALE
JAARBEURS
VAN GENT**

*De eerste geteleviseerde
Jaarbeurs*

... Zij leidt tot voorspoed!